CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Centrum letos slaví 16. narozeniny! Jak na jeho vznik vzpomínají jeho zakládající členové a jakým výzvám dnes čelí, se dozvíte v úvodním rozhovoru s Hubertem Smekalem, Ladislavem Vyhnánkem, Lubem Majerčíkem a Lukášem Hoderem.

V části věnované mezinárodní trestní spravedlnosti Barbora Bulánková osvětluje záměr tří států západního Sahelu - Mali, Burkiny Faso a Nigeru – opustit Mezinárodní trestní soud.

Tereza Hladíková představuje vznikající Zvláštní tribunál pro zločin agrese proti Ukrajině a jeho limity. Může skutečně stíhat nejvyšší představitele státu, když jim zároveň přiznává dočasnou imunitu?

V sekci Evropský systém ochrany lidských práv se Šimon Komár zabývá rozsudkem ve věci *Helme proti Estonsku* č. 3023/22, ve kterém se Evropský soud pro lidská práva (ESLP) poprvé vyjádřil k použitelnosti důkazů získaných policistou v utajení v on-line prostředí.

Alexandra Eštoková se ve svém příspěvku zaměřuje na případ *Imanov proti Ázerbájdžánu*, v němž ESLP rozhodl o právu advokát Yalchina Imanova na ochranu soukromého života.

Sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva otvírá článek Barbory Švábové, která popisuje, jak se v posledních letech proměnilo získávání prostředků pro terorismus díky novým technologiím.

Nelly Vondrová pak přináší krátký vhled do pokračujících vyjednávání o nové úmluvě o právu na vzdělání.

V České sekci Gabriela Tomečková osvětluje rozsudek Nejvyššího soudu v případu žaloby L. P., která se domáhala náhrady újmy za smrt svého partnera P. K. v policejní cele.

Říjnové vydání uzavírá příspěvek Jakuba Dubjáka, který se věnuje otázce přerušení výkonu trestu a právu na péči o dítě z pohledu Ústavního soudu a jeho čerstvému nálezu k výkladu ustanovení § 325 odst. 2 trestního řádu.

Inspirativní čtení a poklidný závěr podzimu přeje

Kolektiv Centra pro lidská práva a demokracii

Obsah

Téma | 3

- Šestnáct let Centra pro lidská práva a demokracii: Rozhovor se zakládajícími členy 3

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 7

- Když spravedlnost ztrácí spojence: Africké státy se loučí s Mezinárodním trestním soudem 7
- Zvláštní tribunál pro Ukrajinu a možné mezery v jeho fungování 10
- Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost 12

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 14

- ESLP se vyjádřil k policejnímu podněcování k trestné činnosti v on-line prostředí 14
- Zastrašování advokátů v Ázerbájdžánu: Případ Imanov proti Ázerbájdžánu 16
- Aktuality Evropské sekce 18

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 20

- Digitální proměna financování terorismu v roce 2025 20
- Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva 23

4) Česká republika a lidská práva | 24

- Nejvyšší soud : odpovědnost státu za smrt v policejní cele 24
- (Ne)přerušení výkonu trestu a právo na péči o dítě 26
- Aktuality české sekce 29

Monitoring lidskoprávních publikací 31
Redakce Bulletinu 32

Úvodní fotografie: Zimní pohled na budovu Kanceláře VOP a DO. DSC_3103, autor: Jan Lhotský. Upraveno: oříznutí.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Šestnáct let Centra pro lidská práva a demokracii: Rozhovor se zakládajícími členy

Pavel Doubek

V prosinci slaví naše Centrum 16. narozeniny. Za dobu své existence jím prošlo více než 200 stážistů, převážně studentů právnických fakult. Hlavní náplní Centra byla od samého počátku osvětová činnost o vývoji lidských práv a demokracie, zejména prostřednictvím odborně-popularizačních článků publikovaných v Bulletinu lidských práv. Za uplynulých 16 let vydalo Centrum okolo 160 Bulletinů s více než dvěma tisíci články. Mohlo by se proto zdát, že společnost je již v této oblasti dostatečně informovaná a dalších osvětových aktivit není třeba – je tomu ale skutečně tak? Jaké výzvy dnes stojí před společností i samotným Centrem? Na to jsme se zeptali jeho zakládajících členů: Huberta Smekala, Ladislava Vyhnánka, Ľubomíra Majerčíka a Lukáše Hodera.

O vzniku Centra

Začněme otázkou k samotnému založení Centra. Jak vlastně tento nápad vznikl? Pamatujete si, kdy nebo při jaké příležitosti to bylo a v čí hlavě se tato myšlenka zrodila?

Na podrobnosti si dnes už asi nikdo nevzpomene. Bylo to v době, kdy jsme se všichni čtyři pokoušeli o doktorské studium, takže jsme měli plno času. Spojovaly nás také společné zájmy a frustrace z toho, jak se v běžném tisku píše o některých tématech. Případně se o nich nepíše vůbec. Viděli jsme, jak lidskoprávní centra fungují v zahraničí a chtěli jsme se dopracovat k podobnému modelu. Od začátku u nás fungovala směs elánu, optimismu a naivity. Postupně jsme poznávali klasický akademický provoz a zjišťovali, že pro existenci podobných center, zaměřených na popularizaci tématu, není úplně prostor.

První krůčky Centra se pojily i k Fakultě sociálních studií spolu s Právnickou fakultou MUNI [1]

Jak těžký byl samotný proces vzniku? Jak se budovala důvěra a institucionální zázemí?

Zázemí jsme neměli žádné, scházeli jsme se „po hospodách“ nebo u Ladi Vyhnánka na terase. Ze začátku jsme ani nebyli spolkem. Záštitu jsme hledali na půdě Fakulty sociálních studií MU. Důvěru měl poskytnout už onen honosný název centra. Získávali jsme si ji ale i tím, že jsme na konference zvali uznávané odborníky a v Bulletinu otevírali témata, kterým se věnoval málokdo. Nějaký čas jsme fungovali pod Mezinárodním politologickým ústavem, ale ten se poté chtěl profilovat jako čistě výzkumná instituce. Podobně naše občasné konverzace s Právnickou fakultou nevedly k žádnému institucionálnímu provázání. Jak FSS, tak Právnická fakulta nám každopádně

poskytovaly prostory třeba ke konferencím, za což jim patří velký dík.

Velmi nám pomáhaly malé granty Masarykovy univerzity na podporu studentské činnosti. Měli jsme internetové stránky, sazba Bulletinu taky něco stála, provoz Centra zkrátka vyžadoval určité prostředky. Bohužel, tyto malé granty časem zanikly a shánění prostředků na provoz Centra bylo stále složitější. My jsme samozřejmě dělali vše na čistě dobrovolné bázi a ve volném čase.

Jaký jste si vytkli na počátku cíl? Naplnilo ho Centrum?

Často jsme si jen chtěli svolat konferenci k tématům, která nás osobně zajímala. To se vždy lépe řeší pod oficiálnější hlavičkou než jednotlivě. Také se nám zdálo, že vedle „grassroot" aktivistických organizací je v ČR dost prostoru i pro akademičtější think-tank v oblasti lidských práv. Obecně jsme se snažili o prohloubení zájmu o téma lidských práv. To se snad podařilo. Moderní manažeři by z nás asi radost neměli, žádné přesné, měřitelné termínově specifikované ambice jsme si nedefinovali. Vždy jsme měli obrovské štěstí na skvělé stážisty a stážistky, kteří nám dodávali nápady a elán. Navíc nám přály velké tuzemské lidskoprávní osobnosti. Hned na jednu z našich prvních větších akcí k Evropské úmluvě přijeli z Prahy Vít Schorm s Jiřím Kmecem a v aule FSS nebylo volného místa. Podobně, když dorazili Robert Fremr či Veronika Bílková a Pavel Šturma. Veronika Bílková a Kateřina Šimáčková psaly pro Bulletin o jednáních Benátské komise, to také byla velká věc. Podařilo se nám rovněž propojit světy FSS a práv či akademie a praxe. Naše akce navštěvovali lidé z brněnských soudů. V neposlední řadě, jak už jsme vyzdvihovali naše stážisty, tak někteří z nich zaujali soudce vrcholných soudů a poté u nich působili jako asistenti. Pavel Molek pak Centrum nazval "lidskoprávním inkubátorem".

Kdybyste dnes zakládali Centrum znovu, udělali byste něco jinak?

Myslím, že ne. Neměli jsme ambice tvořit impaktovaný žurnál nebo finančně silnou nevládku. Kdybychom toto chtěli řešit od začátku, tak bychom možná ani nikdy nevznikli. Rozhodující bylo přátelství mezi všemi, kdo se na chodu Centra podíleli, společné hodnoty a prvotní nadšení. Samozřejmě by bylo krásné, kdyby se nám podařilo vybudovat profesionální lidskoprávní centrum jako třeba v Utrechtu, kde pracuje řada odborníků na lidská práva. Ale to bylo zcela nereálné. Byli jsme mladí doktorandi s nulovou kapacitou někomu nabízet úvazky. Podařilo se nám propojit s lidskoprávními odborníky, vznikla kniha o lidských právech (Lidská práva v mezinárodních vztazích), která byla používána jako učebnice nejen na FSS, napsali jsme studie pro Úřad vlády či ministerstvo zahraničí, působili jsme v Radě vlády pro lidská práva. A zejména, Centrum zažilo už několik kompletních obměn vedení a stále dělá skvělé věci. To je víc, než v co jsme doufali.

O Bulletinu lidských práv

Jak vznikl nápad vydávat Bulletin lidských práv? Bylo to součástí vize Centra už od začátku, nebo se myšlenka zrodila až později?

Bulletin byl od začátku naše vlajková loď. Psali jsme ho pro sebe a troufale ho rozesílali mailem na všechny strany. Chtěli jsme zaplnit mezeru mezi často ne zcela informovanými novinovými články a vzdáleným světem odborných periodik, která reagují na aktuální témata s třeba i dvouletým odstupem.

Pamatujete si na první Bulletin lidských práv? Jaké bylo jeho přijetí mezi čtenáři?

ĽM: My vlastně přijetí mezi čtenáři nikdy moc nesledovali. Chtěli jsme přinášet témata, o kterých se nikde nepsalo, ale nás zajímala. Když si ho dnes otevřeme, tak vidíme, jak se už v roce 2009 vyjadřoval k otázkám, které jsou dodnes aktuální – budoucnost Ruska v Radě Evropy, odškodňování za protiprávní sterilizace, vztah USA a ICC, konflikt v Súdánu, omezování svéprávnosti. Neformálně nám několik českých osobností sdělilo, že díky Bulletinu se dozví o tématech, které by se k nim jinak nedostaly. To nás samozřejmě vždy velmi potěšilo.

LV: Pamatuji si, že když jsme Bulletin rozesílali na e-mailové adresy, existovala samozřejmě možnost říci "ne" a odhlásit se z mailing listu. První a poslední, u koho si pamatuji, že této možnosti využil, byl Petr Hájek. To ovšem nijak zvlášť nezamrzí 😊. Ale jinak se Centrum vždy snažilo nepůsobit jednostranně aktivisticky a na konfe-

rence jsme zvali i hosty, kteří stáli mimo klasický lidskoprávní mainstream. Konec konců taková debata s Romanem Jochem o sociálních právech u kávy o pauze byla zajímavá.

LH: Nad sazbou Bulletinu a grafikou jsem tehdy trávil poměrně dost času, takže to pak byla radost vidět ten výsledek. Celkově bylo zajímavé nejen psát o lidských právech, ale také ta práce okolo, organizovaní akci, hledaní nových témat, zajišťovaní rozhovorů, spolupráce se stážisty atd.

Bulletin za šestnáct let publikoval na dva tisíce článků. Najdete mezi nimi text, na který jste dodnes obzvlášť hrdí?

Je potřeba si uvědomit, že ani my jsme nebyli specialisti na vše, co jsme v Bulletinu pokrývali, velkou část textů psali ještě studenti fakult. Zcela originální však byly naše rozhovory s často mezinárodně uznávanými experty. Cestovali jsme po konferencích a drze se nám dařilo na kus řeči odchytit osobnosti, jako je Roméo Dallaire, Roberto Spano, Peter Tomka, Theodor Meron, Luis Moreno Ocampo, Elena Trendafilova, Mukhtar Mai, Manfred Nowak nebo Petr Pavel ještě jako předseda vojenského výboru NATO. Řada z nich je stále dostupných na webu Centra.

Jak se podle vás proměnila kvalita a styl článků v průběhu let? Odráží to i vývoj samotného Centra nebo generací stážistů?

My jsme hned od začátku zavedli docela přísný systém korektur. V rámci sekce sdílený dokument komentovali všichni členové sekce, poté vedoucí sekce a pak ještě editor Bulletinu. Pak jsme ještě dělali korektury ve vysázeném Bulletinu. Pro stážisty jsme postupně začali pořádat krátké školení, jak psát. Vlastně největší problém nám dělala délka příspěvků. Tlačili jsme na krátké, srozumitelné a úderné, o čemž se ne vždy podařilo autory přesvědčit. Každopádně, obecný přístup, zdá se nám, přetrvává.

Jakou roli podle vás hraje Bulletin dnes, v době sociálních sítí a krátkých formátů?

Snad stále stejnou. Chtěli jsme, aby Bulletin shrnoval důležité a zajímavé informace z dané oblasti. Chápeme, že v konkurenci nových klipovitých formátů to je stále těžší, ale jako agregátor lidskoprávních novinek snad Bulletin stále poslouží.

Ľubomír Majerčík (jeden ze zakladatelů Centra) [2]

O stážistech

Bylo pro Centrum obtížné v počátcích své existence získat stážisty?

Ne, prvotní zájem nás až zaskočil. Hned od začátku se nám podařilo nalákat skvělé stážisty, s mnoha z nich udržujeme i po letech kamarádské vztahy. Centrum byla vždy komunita, možná i tento aspekt mladé studenty lákal.

Jaké vlastnosti by podle vás měl mít ideální stážista Centra? A co mu může tato zkušenost do budoucna nejvíce dát?

Zápal, zvídavost, respekt k ostatním, týmovost. Stáž v Centru může otevřít dveře. Víme, že stáž v Centru pomáhala v životopise při různých výběrových řízeních. Stážisté se zlepší v psaní, přístupu k problematice, objeví zajímavé zdroje, vyzkouší si, jak funguje pořádání akcí, komunikují s váženými osobnostmi, ale zejména si vybudují síť kontaktů a stanou se součástí komunity.

Máte mezi bývalými stážisty příklady lidí, kteří se výrazně prosadili v oblasti lidských práv či justice?

Plno stážistů, se kterými jsme stále v kontaktu, nadále pracuje v oblasti lidských práv, ať už v justici, v akademické sféře, nevládním sektoru nebo třeba v Kanceláři veřejného ochránce práv. Odvádí tam záslužnou a často i neviditelnou práci. Jestli vás zajímá skutečně někdo viditelný veřejně nebo na mezinárodním poli, tak lze zmínit Kristinu Pelkiö (Horňáčková), diplomatku Stálé mise ČR při OSN v Ženevě, Moniku Marekovou, předsedkyni Amnesty International ČR či Katarínu Šipulovou, bývalou vedoucí Ústavu pro otázky soudnictví PrF MU. Petr Přibyla působil ve vysokých pozicích v misích EU v Africe či na Myanmaru.

Současnost a budoucí směřování Centra

Jak byste popsali roli Centra dnes, po šestnácti letech existence? Změnila se oproti původnímu poslání?

Nijak zásadně se nezměnila. Centrum by mělo přispět k šíření informací o přehlížených tématech, pomáhat kultivovat diskusi a vychovávat ke kritickému přemýšlení nad společenským děním v mezinárodních souvislostech.

Co považujete za největší úspěch Centra za dosavadní dobu jeho existence?

To, že nadále pokračuje jak v šíření Bulletinu, tak v pořádání zajímavých diskusí na aktuální témata.

A naopak — je něco, co se nepodařilo uskutečnit nebo co vás mrzí, že zůstalo jen v plánech?

Finanční stabilita zůstane asi neustálou výzvou pro celý český nevládní neziskový sektor.

Kde byste chtěli vidět Centrum za dalších deset let? Jaké máte vize či sny do budoucna?

Budeme rádi, když si dnešní generace bude Centrum utvářet po svém. Nám se ani nezdálo, že tak dlouho vydrží.

Jednou z rolí Centra je vychovávat ke kritickému myšlení nad společenským děním v mezinárodních souvislostech [3]

Fotografie

[1] První krůčky Centra se pojily i k Fakultě sociálních studií spolu s Právnickou fakultou MUNI. 20251111_121945, autor: Pavel Doubek. Upraveno: oříznutí.

[2] Ľubomír Majerčík (jeden ze zakladatelů Centra). Zdroj: Ľubomír Majerčík.

[3] Jednou z rolí Centra je vychovávat ke kritickému myšlení nad společenským děním v mezinárodních souvislostech. Rada Evropy, autor: Aneta Cermanová, pořízeno 18. 12. 2024.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová a Klára Popelková

Když spravedlnost ztrácí spojence: Africké státy se loučí s Mezinárodním trestním soudem

Barbora Bulánková

Tři státy západního Sahelu – Mali, Burkina Faso a Niger – oznámily, že zvažují svůj odchod od Mezinárodního trestního soudu. Krok, který přichází po sérii vojenských převratů a zhoršení vztahů se Západem, znovu otevírá otázku, zda má Mezinárodní trestní soud ještě šanci fungovat jako skutečně univerzální orgán spravedlnosti. Jde jen o další projev napětí mezi Afrikou a Haagem, nebo o začátek širšího trendu, který může zásadně proměnit podobu mezinárodní trestní spravedlnosti?

V září 2025 oznámily Mali, Burkina Faso a Niger svůj záměr opustit Mezinárodní trestní soud (MTS). Tři země Sahelu [1], které jsou spojené nejen geograficky, ale i politicky, tak vyslaly další signál směrem k mezinárodním institucím, s nimiž mají v posledních letech napjaté vztahy.

Podle čl. 127 Římského statutu by případné formální oznámení o vystoupení nabylo účinnosti po roční výpovědní lhůtě od doručení oznámení generálnímu tajemníkovi OSN. Sahelská trojice sice zatím oficiálně zůstává členy MTS, avšak už nyní dává najevo, že se nepovažuje vázána jeho rozhodnutími.

Oficiální důvody versus skryté motivace

Oficiálně vlády Mali, Burkiny Faso a Nigeru odůvodňují svoje rozhodnutí údajnou ztrátou důvěry v nestrannost soudu, protože MTS se dle nich proměnil v „nástroj politického tlaku“, který „selektivně stíhá vůdce afrických států“ a „zasahuje do národní suverenity“. Tyto výtky nejsou nové; zaznívaly už v souvislosti s prvními případy vedenými proti africkým představitelům a výrazně

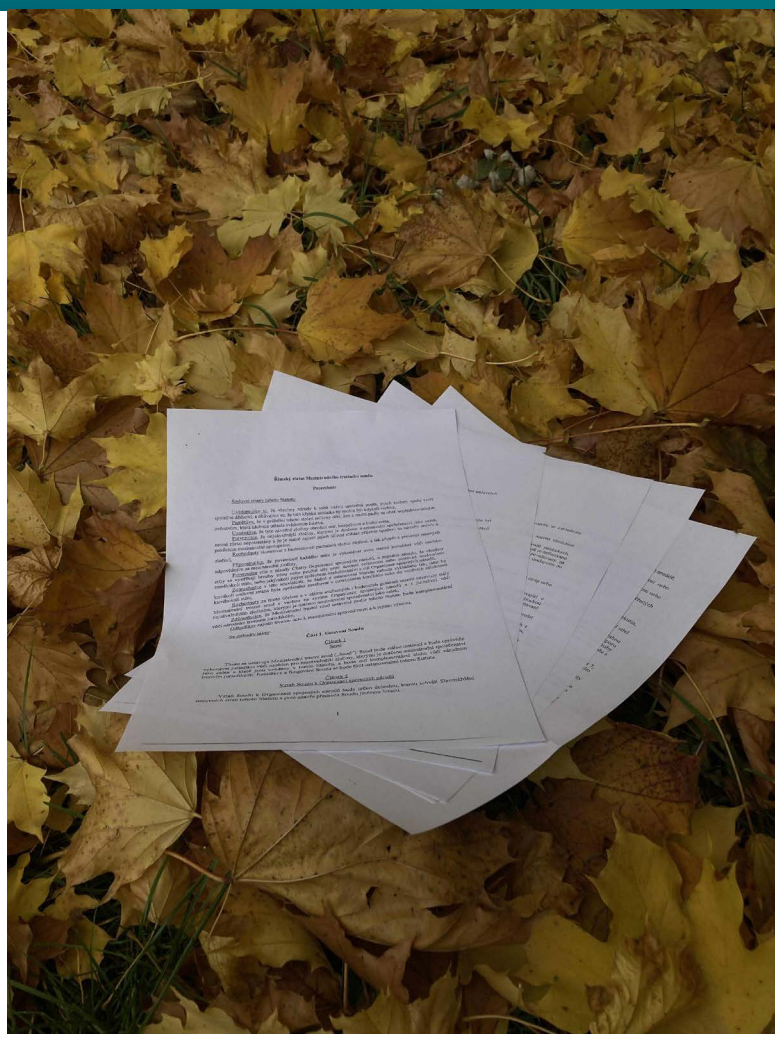

Africké státy tvoří okolo 26 % všech států spadajících do jurisdikce MTS [1]

rezonovaly zejména v kauze bývalého súdánského prezidenta Umara al-Bašíra (podrobnosti k jeho případu viz zimní Bulletin 2020).

Za těmito oficiálními stanovisky se však pravděpodobně skrývá daleko obyčejnější obava – a to z možného vyšetřování aktuálních vojenských operací a rozsáhlého porušování lidských práv. Lidskoprávní organizace dlouhodobě upozorňují, že v Sahelu dochází k systematickým zločinům páchaným jak ozbrojenými islamistickými skupinami, tak armádami samotných států. Protiteroristické kampaně často zahrnují mimosoudní popravy, kolektivní tresty vůči civilistům nebo násilné deportace obyvatel.

Není to přitom poprvé, co se některý stát rozhodl MTS opustit. Burundi vystoupilo už v roce 2017, Filipíny v roce 2019. Oba případy byly rovněž spojeny s obviněními z represí a násilí, které mohly být předmětem vyšetřování ze strany MTS. Podobný scénář se rýsuje i nyní: nejméně jeden ze sahelských států – Mali – je již předmětem aktivního vyšetřování MTS [2], a odstoupení tak může být prostředkem, jak se předem vyhnout mezinárodní odpovědnosti.

Trend nebo ojedinělý případ?

Důvodem k odchodu může být i výrazný geopolitický posun regionu. Trojice států se po sérii vojenských převratů postupně odvrací od tradičních partnerů a deklaruje „strategickou suverenitu“ opřenou o užší spolupráci s Ruskem. Ta se neprojevuje pouze bezpečnostně (působení žoldnéřů tzv. Wagnerovy skupiny), ale i politicky a ideologicky: opouštějí regionální integrační rámce, zakládají vlastní aliance a aktivně zpochybňují „západní“ model mezinárodního práva a odpovědnosti za zločiny. Odklon od MTS tak není izolovaný krok, ale součást širší redefinice toho, kdo má legitimitu k posuzování spravedlnosti.

K tomuto trendu se připojilo i Maďarsko, které od Římského statutu odstoupilo v červnu. Vláda tento krok odůvodnila tvrzením, že MTS se odchýlil od původní role nestranného soudního orgánu a stal se politizovanou institucí. Na rozdíl od Sahelu navíc nejde o stát vystavený bezprostřednímu riziku vyšetřování ze strany MTS – jeho motivace je spíše navázaná na dlouhodobou rétoriku o ochraně „národní suverenity“ a odmítání vnější právní kontroly. Maďarsko tím rovněž narušuje dosavadní představu, že odklon od MTS je fenomén omezený převážně na státy globálního Jihu [3] či autoritářské režimy čelící hrozbě stíhání.

Vývoj kolem Maďarska ukazuje, že krize důvěry v mezinárodní trestní spravedlnost se začíná objevovat i v rámci samotného Západu. V takovém případě by nemuselo jít ani tak o ztrátu důvěry v samotný MTS jako instituci, ale o proměnu vnímání mezinárodní trestní spravedlnosti, která se stává spíše překážkou.

Dopady na fungování MTS: Méně členů, méně legitimity?

Skutečnost, že přibližně čtvrtinu smluvních stran Římského statutu tvoří africké státy, podtrhuje, jak důležitá může být role kontinentu pro legitimitu soudu. Odstoupení tří států Sahelu by mohlo podrývat nejen onu legitimitu, ale i důvěru a geografický dosah MTS. Pokud by trend odstupování afrických států pokračoval, mohla by se z MTS, který měl být symbolem univerzální spravedlnosti, postupně stávat instituce pouze omezeného dosahu.

Tím však dopady nekončí. Hrozí i fragmentace mezinárodní trestní spravedlnosti: pokud se svět rozdělí do mocenských bloků s odlišným pojetím odpovědnosti, MTS může ztratit schopnost uplatňovat spravedlnost napříč státy, a tím i svou původní ambici trestat nejzávažnější mezinárodní zločiny.

Současná situace navíc odhaluje možná ještě hlubší strukturální problém, než jen postupný odklon států od MTS: ukazuje, že tam, kde soud začne naplňovat svou roli a začne se zabývat šetřením závažných zločinů, může ze strany dotčeného státu následovat odstoupení od Římského statutu. Zda přitom může MTS zahájit vyšetřování i po oficiálním odstoupení státu, zatím není jednoznačně vyřešeno. To otevírá otázku, zda nejde o systémovou mezeru, která umožňuje vládám zbavit se dohledu MTS pouhým politickým rozhodnutím.

Nelze také zcela pominout otázku, nakolik je kritika selektivity MTS pouze zástupným argumentem, a nakolik se opírá o reálné problémy fungování soudu. Část kritiky afrických států může do určité míry reflektovat reálný pocit nerovnosti v uplatňování spravedlnosti. Výhrady k selektivnímu zaměření soudu totiž zaznívají dlouhodobě i ze strany lidskoprávních organizací či některých akademiků. Kritici upozorňují, že i přes formální univerzalitu se MTS fakticky soustředí převážně na africké případy, a to často nikoli v důsledku objektivního hodnocení závažnosti zločinů, ale spíše na základě politické dosažitelnosti a ochoty spolupracujících vlád[4].

Problém tedy nemusí spočívat jen v neochotě států přijmout odpovědnost, ale i v tom, že le-

gitimita MTS slábne tam, kde je vnímán jako nerovnoměrně uplatňovaný nástroj trestní spravedlnosti. V minulosti přitom zvažovaly odchod i Jihoafrická republika nebo Gambie, které soud rovněž obviňovaly z „neúměrného zaměření na Afriku“, avšak na rozdíl od současných případů se jejich hrozby nakonec nenaplnily. Současný krok Sahelu tak zapadá do dlouhodobého vzorce napětí mezi MTS a africkými státy.

Směřování MTS

Hrozící odstoupení Mali, Burkiny Faso a Nigeru od MTS je možné chápat dvojím prizmatem. Za oficiálními výmluvami o „suverenitě“ a „selektivní spravedlnosti“ se s největší pravděpodobností skrývá pragmatická snaha vyhnout se odpovědnosti za možné zločiny. Jde však rovněž o vyústění geopolitického posunu regionu. Sahel se symbolicky mění v místo, kde má politika a moc větší váhu než právo a spravedlnost.

Otázkou zůstává, zda může MTS bez podpory globálního Jihu přežít. Bez jeho podpory bude jen těžko plnit svou misi; stát nad politikou a být zárukou univerzální spravedlnosti. Kritici i podporovatelé se shodují, že bez zásadních změn ve fungování, transparentnosti a rovnováze mezi regiony ztratí soud schopnost plnit svůj původní účel. MTS tak na jedné straně čelí tlaku, aby zůstal nestranným soudem, na straně druhé musí čelit realitě mezinárodní politiky, v níž se právo a politická moc stále těsněji prolínají.

Zatímco jedni volají po hlubší reformě, která by posílila důvěru států globálního Jihu a obnovila vnímání nestrannosti, druzí varují, že strukturální závislost na politické vůli členských zemí činí proměnu nemožnou. Pokud MTS nedokáže přesvědčit svět, že je více než jen nástrojem mocenských zájmů, mohl by mu hrozit pomalý, ale nevyhnutelný úpadek.

Poznámky

[1] Sahel je název území v severní Africe na jižním okraji Sahary v podobě pásu, který se táhne napříč kontinentem od západu k východu. Mimo výše zmíněné sem patří také Mauritánie, Senegal, Čad, Súdán či Eritrea.

[2] Vyšetřování v Mali se zaměřuje na údajné válečné zločiny spáchané od ledna 2012, zejména ve třech severních regionech Gao, Kidal a Timbuktu, přičemž k incidentům došlo také na jihu v Bamaku a Sévaré.

[3] Tento pojem označuje tzv. rozvojové státy, které se většinou (ale ne výhradně) nacházejí na jižní polokouli. Nejde přitom jen o zeměpisné vymezení, ale také o označení s politickým a ekonomickým významem.

[4] Z celkem 73 osob obžalovaných MTS pochází 50 z afrických zemí. Vyšetřování v 10 ze 17 případů se zaměřuje na situace v afrických státech.

Zdroje

Adekaiyaoja, A. (2025, březen 25). Alliance of Sahel States (AES): Yet Another Regional Bloc in West Africa. *CDD - West Africa*. Získáno z https://www.cddwestafrica.org/blog/alliance-of-sahel-states-aes-yet-another-regional-bloc-in-west-africa/.

Burundi becomes first nation to leave International Criminal Court. (2017, říjen 27). *BBC News*. Získáno z https://www.bbc.com/news/world-africa-41775951.

Cruvellier, T. (2025, únor 7). Thinking about the death of the ICC: What comes next? *JusticeInfo*. Získáno z https://www.justiceinfo.net/en/141309-thinking-about-death-icc-what-comes-next.html.

Hungary: Orbán Government Withdraws from ICC. (2025, červen 16). *Human Rights Watch*. Získáno z https://www.hrw.org/news/2025/06/16/hungary-orban-government-withdraws-from-icc.

Chowdhury, D. (2025, září 23). Mali, Burkina Faso and Niger announce withdrawal from International Criminal Court. *JURISTnews*. Získáno z https://www.jurist.org/news/2025/09/mali-burkina-faso-and-niger-announce-withdrawal-from-international-criminal-court/.

Mezinárodní trestní soud. (2021). *Republic of the Philippines / ICC in the Philippines*. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/philippines.

Mezinárodní trestní soud. (2025, září 26). *President of the Assembly of States Parties regrets withdrawal from the Rome Statute by Hungary*. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/news/president-assembly-states-parties-regrets-withdrawal-rome-statute-hungary.

Mezinárodní trestní soud. *Situation in the Republic of Mali*. Dostupné z: https://www.icc-cpi.int/mali.

Sahel countries' ICC withdrawal endangers civilians. (2025, září 24). *Human Rights Watch*. Získáno z https://www.hrw.org/news/2025/09/24/sahel-countries-icc-withdrawal-endangers-civilians.

Sahel states' ICC withdrawal: A step back for victims and justice. (2025, září 26). *TRIAL International*. Získáno z https://trialinternational.org/latest-post/sahel-states-icc-withdrawal-a-step-back-for-victims-and-justice/.

The Sahel leaves the ICC. (2025, září 22). *JusticeInfo*. Získáno z https://www.justiceinfo.net/en/150149-the-sahel-leaves-the-icc.html.

Fotografie

[1] Africké státy tvoří okolo 26 % všech států spadajících do jurisdikce MTS. Ilustrační fotografie (Římský statut), autor: Barbora Bulánková, 25. 10. 2025.

Zvláštní tribunál pro Ukrajinu a možné mezery v jeho fungování

Tereza Hladíková

Tři roky od vypuknutí ruské agrese proti Ukrajině mezinárodní společenství snad našlo cestu, jak potrestat hlavní viníky války. Proto vzniká Zvláštní tribunál pro zločin agrese proti Ukrajině – hybridní soud, který má doplnit současnou strukturu mezinárodního trestního práva. Už nyní však čelí zásadním otázkám: může skutečně stíhat nejvyšší představitele státu, když jim zároveň přiznává dočasnou imunitu?

Tři roky po zahájení ruské agrese proti Ukrajině se mezinárodní společenství stále potýká s otázkou, jak spravedlivě a efektivně soudit osoby odpovědné za rozpoutání tohoto konfliktu. Mezinárodní trestní soud (MTS) disponuje jurisdikcí pro stíhání válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a zločinu genocidy. Jeho jurisdikce se však nevztahuje na zločin agrese. Ten totiž může MTS stíhat pouze tehdy, pokud jsou oba dotčené státy smluvní stranou Římského statutu, jeho jurisdikci přijaly nebo situace byla MTS postoupena Radou bezpečnosti OSN. Vzhledem k ruskému vetu v Radě bezpečnosti je ale poslední zmíněná cesta uzavřena.

Z tohoto důvodu vznikl Zvláštní tribunál pro zločin agrese proti Ukrajině (Tribunál). Jeho cílem je doplnit současnou architekturu mezinárodního trestního práva o instituci, která by dokázala odsoudit politické představitele odpovědné za rozhodnutí zahájit válku. Návrhy počítají s hybridní podobou soudu, tedy s kombinací mezinárodního a vnitrostátního prvku. Nepůjde tedy o mezinárodní soud v pravém slova smyslu, jako byl například Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii nebo Rwandu, nýbrž o soud založený smlouvou mezi Ukrajinou a Radou Evropy, ke které se mohou připojit další státy. Tento model ale umožní obejít blokádu v Radě bezpečnosti a současně zajistí mezinárodní podporu.

Vlajky na kyjevském Náměstí nezávislosti připomínají zločiny spáchané na Ukrajině [1]

Může Tribunál stíhat hlavní viníky války?

Statut Tribunálu v článku 1 výslovně říká, že cílem Tribunálu je stíhat osoby na vrcholu moci, které rozhodují o použití síly – prezidenty, premiéry či ministry zahraničí. Nicméně, statut obsahuje také čl. 23 odst. 5, který těmto lidem zároveň poskytuje dočasnou imunitu vázanou na setrvání ve funkci. Pokud je tak obžalovaným například hlava státu, Tribunál řízení přeruší do doby, než dotyčný úřad opustí.

Jde zřejmě o politický kompromis. Některé státy, především Německo a Spojené státy, trvaly na tom, že bez podobného ustanovení by se nepodařilo získat dostatečnou podporu pro vznik Tribunálu. Článek 23 odst. 5 se tak stal nutnou podmínkou, která měla uklidnit obavy států, které se bály vytvoření precedentu ohrožujícího jejich vlastní čelní představitele.

Pokud by statut Tribunálu ustanovení o dočasné imunitě neobsahoval, mohlo by to vyvolat i zásadní právní problémy. Jelikož nejde o mezinárodní soud zřízený Radou bezpečnosti, ani se Rusko dobrovolně nevzdalo imunit pro své vrcholné představitele, nebylo by zřejmé, na jakém právním základě by Tribunál mohl hlavu státu či další čelní aktéry této ochrany zbavit. U mezinárodních soudů vzniklých na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti se předpokládá, že její autorita umožňuje prolomit imunity vůči všem státům. V případě Tribunálu ale tento univerzální základ

chybí a jeho legitimita by mohla být zpochybněna, zejména pokud by byl veden proces proti obžalovanému, kterého chrání obecně uznávané zásady mezinárodního práva. Takové oslabení právní opory by mohlo ohrozit nejen konkrétní řízení, ale i celkovou důvěryhodnost instituce.

Možné budoucí výzvy Tribunálu

Kromě otázky imunity se objevují i další potenciálně sporné body. Jedním z nich je možnost vést proces v nepřítomnosti obžalovaných. Vzhledem k tomu, že Rusko, jak je možné předpokládat, spolupráci s Tribunálem odmítá, je pravděpodobné, že se před ním žádný z vrcholných ruských představitelů neobjeví. To vyvolává zásadní otázku: bude možné vést řízení v nepřítomnosti obžalovaného?

Podle statutu bude řízení v nepřítomnosti možné tehdy, pokud to bude vyžadovat zájem spravedlnosti a pokud se obviněný výslovně vzdá práva účastnit se jednání, nebo pokud nelze jeho přítomnost zajistit. Takový postup však musí být doprovázen procesními zárukami, zejména právem na právní zastoupení, aby byly chráněny zájmy obžalovaného. Osoba odsouzená v nepřítomnosti bude mít navíc právo požadovat nové projednání věci, pokud se později před Tribunál osobně dostaví.

Takový postup má své výhody i rizika. Na jedné straně umožní odsoudit viníky války, což je hlavním účelem existence Tribunálu. Řízení v nepřítomnost obžalovaných ale může zpochybnit legitimitu Tribunálu a vyvolat pochybnosti o dodržování základních procesních práv, včetně práva na obhajobu a přímé účasti na řízení.

Co se například Římského statutu MTS týče, ten řízení v nepřítomnosti neumožňuje. Připouští pouze určité úkony bez účasti obviněného, například potvrzení obžaloby, a to pouze tehdy, pokud je obviněný zastoupen právníkem. Samotné hlavní líčení už zásadně vyžaduje fyzickou přítomnost obžalovaného.

Debata o možnosti vést řízení v nepřítomnosti tak pouze podtrhuje širší dilema, před nímž Tribunál stojí: jak dosáhnout spravedlnosti i bez spolupráce státu, jehož představitelé jsou obviněni. Stejně jako u otázky dočasné imunity se i zde střetává snaha o efektivní stíhání s požadavky na legitimitu a dodržování procesních práv. Budoucnost Tribunálu proto bude záviset na tom, zda dokáže mezi těmito zásadami najít rovnováhu. Uspěje-li, může se stát důležitým precedentem v postihu zločinu agrese; pokud však selže, riskuje, že se promění spíše v symbolické gesto než v nástroj skutečné odpovědnosti.

Zdroje

Council of Europe. (2025). Agreement between the Council of Europe and Ukraine on the Establishment of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. *Council of Europe*. Získáno z: https://rm.coe.int/agreement-and-statut-english/1680b66127.

Council of Europe. (2025). Frequently Asked Questions - Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. *Council of Europe*. Získáno z: https://www.coe.int/en/web/portal/frequently-asked-questions.

Hamilton R. (2023). Ukraine's Push to Prosecute Aggression: Implications for Immunity Ratione Personae and the Crime of Aggression. *American University Washington College of Law*. Získáno z: https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3224&context=facsch_lawrev&.

Hathaway O. (2022). The Case for Creating an International Tribunal to Prosecute the Crime of Aggression Against Ukraine (Part I). *Just Security*. Získáno z: https://www.justsecurity.org/83117/the-case-for-creating-an-international-tribunal-to-prosecute-the-crime-of-aggression-against-ukraine.

Lobel H. a Milaninia N. (2025). Building a Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. *EJIL: Talk!* Získáno z: https://www.ejiltalk.org/building-a-special-tribunal-for-the-crime-of-aggression-against-ukraine/.

McInnes K. (2025). The Strongman's Clause: Article 23(5), the Rules-Based International Order, and the Ukraine Tribunal's Troubling Precedent. *OpinioJuris*. Získáno z: https://opiniojuris.org/2025/09/01/the-strongmans-clause-article-235-the-rules-based-international-order-and-the-ukraine-tribunals-troubling-precedent/.

Fotografie

[1] Vlajky na kyjevském Náměstí nezávislosti připomínají zločiny spáchané na Ukrajině. autor: Tereza Hladíková, 27. září 2025.

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Šimon Komár

Francie vydala nový zatykač na bývalého prezidenta Sýrie Bašára al-Asada

Francouzské úřady vydaly v létě letošního roku nový zatykač na Bašára al-Asada. Jedná se již o třetí francouzský zatykač vydaný proti tomuto muži. Nový zatykač se týká útoků chemickými zbraněmi na města Adra, Douma a východní Ghútu v roce 2013. Oblasti se nacházejí na předměstí hlavního města Sýrie – Damašku. Francouzské orgány útoky vyšetřovaly již od roku 2021. Podle amerických tajných služeb k nim měl být použit nervově paralytický plyn sarin.V důsledku útoků mělo zemřít až tisíc civilistů.

Francouzské orgány vydaly na Asada za tyto činy zatykač již v roce 2023, následně byl však zrušen francouzským nejvyšším soudem (Cour de cassation) s odkazem na prezidentskou imunitu. Po pádu jeho režimu však již žádné imunity nepožívá a francouzské úřady se proto rozhodly znovu přistoupit k vydání zatykače. Tomuto zatykači zároveň předcházely již dva jiné. První pro podezření ze spoluúčasti Asada na bombardování syrského města Deraa v roce 2017, druhý za vybombardování zpravodajského studia v povstalci ovládaném městě.

Zatykač byl vydán na základě principu univerzální jurisdikce. Dle tohoto principu může být za nejzávažnější zločiny podle mezinárodního práva osoba stíhána v jakémkoliv státě, bez ohledu na to, kde byl zločin spáchán nebo jakou má pachatel či oběť státní příslušnost.

Komise OSN označila izraelskou operaci v Pásmu Gazy za genocidu

Dne 16. září 2025 vydala nezávislá komise OSN pro vyšetřování situace na okupovaných palestinských územích (komise) zprávu, v níž se podrobně věnovala naplnění definičních znaků zločinu genocidy podle Úmluvy o zabránění a trestání

MTS rozhodl o porušení Římského statutu Itálií [1]

zločinu genocidia z roku 1948 (Úmluva). Ve zprávě komise vyslovila závěr, že se Izrael dopustil genocidy na palestinském obyvatelstvu v Pásmu Gazy. Naplněny byly podle komise čtyři genocidní jednání z pěti jmenovaných v článku II Úmluvy.

Nejproblematičtějším přitom bylo prokázat úmysl. Ten musí u zločinu genocidy dosahovat „vyšší úrovně“, tj. kvalifikovaného genocidního úmyslu, který je definován jako „úmysl zničit některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou“. Zpráva se prokazování genocidního úmyslu velmi obsáhle věnuje a spatřuje ho zejména ve vyjádřeních představitelů Izraele, v plošnosti a rozsáhlosti izraelských útoků, v nedostatečném ohledu na civilní obyvatelstvo v Gaze a v celkovém kontextu spáchaných činů.

V kontextu této zprávy je potřeba také uvést, že to, zda Izrael spáchal v Pásmu Gazy genocidu, posuzuje také Mezinárodní soudní dvůr (MSD) v řízení Jihoafrická republika proti Izraeli. MSD vydal v tomto případu několik předběžných opatření, podle kterých se měl Izrael vyvarovat jakýchkoliv jednání, které mohly potenciálně představovat porušení zákazu genocidy. Tato opatření podle komise Izrael flagrantně porušil. Řízení u MSD stále pokračuje a není tedy rozhodnuto. Vyjádření komise OSN však může být v tomto řízení použito Jihoafrickou republikou k podpoře jejích tvrzení.

Itálie porušila své mezinárodní závazky vůči Mezinárodnímu trestnímu soudu

Mezinárodní trestní soud (MTS) v říjnu rozhodl o tom, že se Itálie dopustila porušení Římského statutu, když propustila Osamu Elmasry Najeema – muže na něhož byl vydán zatykač MTS za zločiny, kterých se měl dopustit jako velitel několika věznic v Libyi. O Najeemovi a jeho zadržení v Itálii jsme již psali v květnovém Bulletinu.

Na Najeema byl MTS vydán zatykač 18. ledna 2025. Hned den poté byl na základě tohoto zatykače zadržen italskou policií v Turíně. O dva dny později byl však Najeem římským odvolacím soudem (Corte d'Apello di Roma) propuštěn z vazby a následně vyhoštěn ze země a repatriován zpět do Libye.

Přípravný senát MTS 17. října oficiálně a formálně rozhodl o tom, že se Itálie dopustila porušení závazků, které pro ni vyplývají z Římského statutu, když neposkytla MTS spolupráci a nepředala osobu, na níž je vydán zatykač. Přípravný senát dále vyzval Itálii, aby poskytla veškeré informace o vnitrostátních řízeních, které mohou být pro daný případ relevantní.

Zdroje

AFP. (říjen, 2025). Assad targeted by new french arrest warrant. *Justiceinfo.* Získáno z: https://www.justiceinfo.net/en/151313-assad-new-french-arrest-warrant.html.

Mezinárodní trestní soud. (říjen, 2025). Decision on Italy's non-compliance with a request for cooperation. *ICC.* Získáno z: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/0902e-bd180ccfde4.pdf.

OHCHR. (září, 2025). *Israel has committed genocide in the Gaza Strip, UN Commission finds* [tisková zpráva] Získáno z: https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/09/israel-has-committed-genocide-gaza-strip-un-commission-finds.

Weill, S. (září, 2025). Genocide in Gaza: What the UN commission says about facts and law and why it matters. *Justiceinfo.* Získáno z: https://www.justiceinfo.net/en/150253-genocide-gaza-un-commission-facts-law-why-it-matters.html?mc_cid=ba162f1e1a-&mc_eid=66d3621954.

Fotografie

[1] MTS rozhodl o porušení Římského statutu Itálií, Ilustrační fotografie, Italská vlajka, Autor: Michaela Luzio Stenzel, únor 2020.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat a Eliška Andrš

ESLP se vyjádřil k policejnímu podněcování k trestné činnosti v on-line prostředí

Martin Plášek

Evropský soud pro lidská práva se ve svém říjnovém rozsudku ve věci *Helme proti Estonsku* č. 3023/22 poprvé vyjádřil k použitelnosti důkazů získaných policistou v utajení v on-line prostředí. ESLP shledal, že policista zůstal ve své roli pasivní, a proto stěžovatel nebyl k páchání trestné činnosti ze strany policisty podněcován.

ESLP shledal, že policista zůstal pasivní a proto nepodněcoval k trestné činnosti [1]

Okolnosti případu

V roce 2019 zahájila estonská policie trestní řízení na základě několika podnětů, které naznačovaly, že neznámí pachatelé využívali vybrané internetové stránky k sexuálním konverzacím s nezletilými mladšími 14 let. V návaznosti na zahájení trestního řízení povolilo estonské státní zastupitelství použití policisty v utajení pro shromáždění informací na webové stránce www.armastusesaal.org, což v překladu znamená síň lásky.

Policista se na webové stránce vydával za dvanáctiletou dívku jménem Marleen a používal pseudonym „Marleen12". Stěžovatel následně s Marleen opakovaně navázal konverzaci a nadále v ní pokračoval, a to i navzdory tomu, že mu Marleen jasně sdělila, že jí je teprve 12 let. Stěžovatel do konverzace s Marleen rovněž opakovaně vznášel témata týkající se sexu a dotazoval se jí na její dosavadní sexuální zkušenosti. Uvedl také, že jednou navštívil ženu, která měla velmi malou dceru, mladší než Marleen, a že s ní měl sex. Na základě těchto informací bylo následně proti stěžovateli zahájeno trestní řízení.

Argumentace stěžovatele

Poté, co byl stěžovatel okresním soudem odsouzen za trestný čin svádění dítěte, byl rozsudek potvrzen odvolacím soudem a následně také Nejvyšším soudem Estonska. Následně stěžovatel podal stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (ESLP). Ve své stížnosti namítal především porušení svého práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva"), a to hned z několika důvodů.

Stěžovatel tvrdil, že vyšetřování bylo zahájeno pouze na základě obecných informací bez jakékoliv konkrétní znalosti policie o identifikovaných osobách, které měly s nezletilými chatovat. Dále uvedl, že před zahájením tajného vyšetřování a trestního stíhání proti jeho osobě neměl žádný záznam v trestním rejstříku a že nikdy dříve nebyl podezřelý ze spáchání podobného ani žádného jiného trestního činu. Stěžovatel rovněž uvedl, že pseudonym „Marleen12" byl ze strany policie zvolen záměrně tak, aby podněcoval k trestné činnosti, konkrétně k svádění nezletilých. Podle stěžovatele tak bylo trestní řízení proti jeho osobě zahájeno až poté, co byl k takovémuto chování vyprovokován policistou.

Hlavní otázky, které ESLP zkoumal

K použitelnosti tajných taktik za účelem vyšetřování ESLP uvedl, že samotné použití takovýchto taktik nepředstavuje porušení práva na spravedlivý proces. Takto získané důkazy však nelze v dokazování použít, byly-li získány v důsledku podněcování k trestné činnosti ze strany policisty; takové použití by porušení práva na spravedlivý proces bezpochyby představovalo. Hlavní otázkou, kterou ESLP zkoumal tak bylo, zda se orgány činné v trestním řízení při vyšetřování omezily toliko na vyšetřování trestné činnosti pasivním způsobem, tj. zda policista v utajení stěžovatele nepodněcoval v páchání trestné činnosti. Soud se rovněž snažil ověřit, zda na počátku vyšetřování existovalo důvodné podezření, že se stěžovatel podílel na trestné činnosti nebo že byl k takové činnosti predisponován.

Argumentace ESLP

Ke skutečnosti, že před zahájením trestního řízení proti stěžovateli neexistovalo žádné objektivní podezření, že právě stěžovatel se na trestné činnosti podílel, ESLP uvedl, že v tomto případě nelze ignorovat kontext, v němž k trestnému činu došlo. Odhalení skutečné identity pachatele totiž u některých trestných činů, zejména těch páchaných v digitálním prostředí a za použití pseudonymu, může být v počáteční fázi vyšetřování náročné. Z tohoto důvodu postačuje v takových případech k zahájení policejní operace toliko existence objektivního podezření týkající se definovaného a vymezeného virtuálního prostoru. Podle ESLP pak tato podmínka byla v tomto případě splněna, neboť podezření se týkalo identifikované chatovací místnosti na konkrétní webové stránce. Pro rozhodnutí pak nebylo rozhodující, zda v dané fázi objektivní podezření konkrétně vůči stěžovateli existovalo či nikoliv; tato skutečnost souvisí také s povinností států efektivně vyšetřit potenciální trestnou činnost vyplývající z článku 8 Úmluvy. Z tohoto důvodu také za relevantní ESLP považuje skutečnost, že se podezření na páchání trestné činnosti týkalo nezletilých osob. Nezletilé osoby totiž mnohdy nedokáží rozpoznat, že se nachází v pozici oběti, a proto je také nepravděpodobné, že by tyto osoby páchání trestné činnosti hlásily.

ESLP se dále zabýval výběrem a použitím samotného pseudonymu „Marleen12". Použití takového pseudonymu však podle ESLP nepředstavovalo nezákonné podněcování ze strany policie. Koneckonců to byl právě stěžovatel, kdo se rozhodl, že bude s Marleen komunikovat, a mohl si svobodně vybrat, o jakých tématech budou diskutovat. Stěžovatel nicméně chatové konverzace pravidelně inicioval a vnášel do nich témata explicitně sexuální povahy. Z těchto důvodů soud uzavřel, že policista v utajení neopustil požadovaný pasivní přístup a stěžovatel k trestné činnosti podněcován nebyl.

S ohledem na tyto skutečnosti soud shledal, že použití policisty v utajení v tomto případě nepředstavovalo porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Závěr

Rozsudek ESLP ve věci Helme proti Estonsku je historicky prvním rozsudkem, ve kterém se ESLP zabýval podněcováním ze strany policisty čistě v digitálním prostředí. Soud ve svém odůvodnění jasně vymezil hranice mezi legitimním vyšetřováním prostřednictvím policisty v utajení a nepřípustným podněcováním k trestné činnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení. Rozsudek potvrdil, že použití policisty v utajení v on-line prostředí je slučitelné s právem na spravedlivý proces, pokud zůstane jeho role pasivní a nedochází k aktivnímu podněcování k páchání trestné činnosti.

ESLP v tomto rozsudku rovněž poukazuje na citlivé postavení nezletilých osob v digitálním prostředí. Protože se tyto osoby mohou ocitnout v pozici oběti bez vlastního povšimnutí, vyžaduje jejich zranitelnost zvýšenou ochranu.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva (2025). Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Helme v. Estonsko. Dostupné z: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-245085%22]}.

Fotografie

[1] ESLP shledal, že policista zůstal pasivní a proto nepodněcoval k trestné činnosti. Ilustrační foto (ESLP Štrasburk, autor: Aneta Cermanová, pořízeno 18. 12. 2024) Upraveno: oříznutí.

Zastrašování advokátů v Ázerbájdžánu: Případ Imanov proti Ázerbájdžánu

Alexandra Eštoková

Ázerbájdžánský advokát Yalchin Imanov byl z komory vyloučen poté, co veřejně upozornil na mučení svého klienta. Evropský soud pro lidská práva konstatoval porušení jeho práva na ochranu soukromého života a svobody projevu a soudci v odlišném stanovisku upozornili i na širší vzorec zastrašování lidskoprávních obhájců v zemi.

Jak vedla tvrzení Imanova k vyloučení z advokátní komory?

Případ se týká ázerbájdžánského advokáta Yalchina Imanova, člena advokátní komory Ázerbájdžánu od roku 2007, který se dlouhodobě věnoval obhajobě lidských práv a zastupoval i politické vězně. V roce 2017 byl však z komory vyloučen poté, co veřejně promluvil o mučení svého klienta Abbase Huseynova ve věznici Gobustan. Během návštěvy dne 8. srpna 2017 si Imanov všiml známek násilí a jeho klient mu popsal, že byl bit, vláčen po zemi, svazován do bolestivých poloh a držen na samotce. Advokát o tom následně informoval novináře, zopakoval tvrzení svého klienta a podal oficiální stížnosti státním orgánům, v nichž žádal nezávislé vyšetření případu.

Zprávy o mučení vyvolaly protesty před věznicí i před sídlem vězeňské služby. Již o dva dny později požádal ředitel vězeňské služby advokátní komoru Ázerbájdžánu o zahájení karného řízení s tvrzením, že Imanov šířil nepravdivé informace. Karná komise advokátní komory dospěla k závěru, že Imanov porušil profesní etiku tím, že zveřejnil neověřená tvrzení dříve, než byla oficiálně prošetřena, a tím poškodil pověst vězeňských pracovníků. Předsednictvo komory mu proto pozastavilo výkon advokacie a případ postoupilo soudu.

V únoru 2019 rozhodl soud prvního stupně o jeho vyškrtnutí ze seznamu advokátů s odůvodněním,

ESLP shledal, že došlo k porušení práva na ochranu soukromí a svobody projevu [1]

že porušil zákon o advokacii i etická pravidla. Všechna jeho odvolání byla zamítnuta, přičemž Nejvyšší soud Ázerbájdžánu v říjnu 2019 rozhodnutí potvrdil. Imanov se následně obrátil na Evropský soud pro lidská práva s tvrzením, že jeho vyloučení z advokátní komory představovalo nepřiměřený a neoprávněný zásah do jeho práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy a do jeho práva na svobodu projevu podle čl. 10 Úmluvy. Rovněž tvrdil porušení čl. 18 Úmluvy, jelikož k omezení jeho práv došlo z jiných důvodů, než které jsou Úmluvou dovoleny.

Posouzení případu štrasburským soudem

Štrasburský soud zhodnotil případ Yalchina Imanova a uznal, že jeho vyloučení z advokátní komory zasáhlo do jeho práva na soukromý život podle čl. 8 Úmluvy a svobody projevu podle čl. 10 Úmluvy. I když zásah sledoval legitimní cíl předcházení porušování pořádku v právní profesi, domácí soudy dostatečně nezvážily přiměřenost uložené sankce, která představuje nejzávažnější kárné opatření v advokátní profesi a má trvalé, nevratné dopady na výkon povolání advokáta. Důvody uvedené pro jeho vyloučení nebyly „relevantní a dostatečné“ a sankce byla nepřiměřená sledovanému cíli. Soud rovněž poukázal na doporučení Rady Evropy a OSN, podle nichž by vyloučení mělo být uplatněno pouze při nejzá-

važnějších porušeních a po řádném procesu před nezávislým orgánem.

Co se týče čl. 18 Úmluvy, který zakazuje omezení práv a svobod pro jiné než legitimní účely, stěžovatel namítal, že jeho vyloučení mělo spíše politický než kárný motiv. Soud však uvedl, že klíčové právní otázky byly již dostatečně zodpovězeny při posouzení porušení čl. 8 a 10 Úmluvy, a proto nebylo nutné o čl. 18 rozhodovat samostatně.

Částečně odlišné stanovisko soudců Ktistakis a Pavli

Soudci Ktistakis a Pavli se s většinou shodli na závěru, že došlo k porušení čl. 8 a 10 Úmluvy, avšak lišili se v hodnocení legitimního cíle vyloučení z advokátní komory. Podle nich kárné řízení vůči Imanovovi nesledovalo ochranu pověsti vězeňských pracovníků ani udržení pořádku v právní profesi, ale mělo za cíl potrestat advokáta za jeho lidskoprávní činnost a zastrašit ostatní členy profese. Zdůraznili, že Imanov plnil svou povinnost chránit klienta a upozornit na jeho mučení, a jeho veřejné prohlášení nelze považovat za porušení profesní etiky.

Odlišný názor měli soudci i k čl. 18 Úmluvy. Podle jejich názoru bylo vyloučení Imanova motivováno politickými důvody a zapadá do širšího vzorce postihování právníků, kteří hájí lidská práva nebo kritizují stát. Odkázali rovněž na zjištění mezinárodních organizací, které dlouhodobě upozorňují na zastrašování advokátů v Ázerbájdžánu. Na základě těchto okolností soudci Ktistakis a Pavli dospěli k závěru, že bylo porušeno i ustanovení čl. 18 Úmluvy.

Diskuse

Mnoho lidskoprávních neziskových organizací označuje případ Yalchina Imanova jako ilustraci širší situace lidskoprávních advokátů v Ázerbájdžánu, kde jsou nezávislí právníci vystaveni nátlaku, zastrašování a kárným postihům. Advokáti, kteří se věnují politicky citlivým případům nebo obhajují aktivisty a občanskou společnost, čelí vysokému riziku, včetně vyloučení z komory, cestovních omezení či dokonce vězení. Takové praktiky podkopávají nezávislost advokacie a ohrožují právo klientů na spravedlivý proces. Klesající počet ochotných právníků komplikuje přístup k právní pomoci a účast ve štrasburských řízeních, čímž se dále oslabuje ochrana lidských práv. Případ Imanova tak není izolovaný, ale součástí širšího vzorce politicky motivovaného postihování právníků.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva (2025). Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Imanov v. Azerbaijan. Dostupné z: https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-245077%22]}

Fotografie

[1] ESLP shledal, že došlo k porušení práva na ochranu soukromí a svobody projevu. Ilustrační foto (European Court of Human Rights in Strasbourg, autor: Aneta Cermanová, pořízeno 18. 12. 2024).

Aktuality Evropské sekce

Caroline Bindačová

Domácí násilí a odpovědnost státu v případu *Scuderoni proti Itálii*

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) vydal v září 2025 rozsudek ve věci *Scuderoni proti Itálii*, v němž shledal porušení čl. 3 a 8 Evropské úmluvy o lidských právech (Úmluva). Žadatelka opakovaně upozorňovala italské orgány na nátlakové a kontrolující chování svého bývalého partnera, které zahrnovalo sledování jejích pohybů, obtěžování v domácnosti a vyhrožování v přítomnosti jejich nezletilého syna. Přesto vnitrostátní orgány podle ESLP jednaly liknavě a neposkytly jí účinnou ochranu.

Civilní soud zamítl její žádost o předběžné opatření zakazující přiblížení. Trestní řízení bylo navíc proti bývalému partnerovi vedeno pomalu a neúčinně. ESLP konstatoval, že italské orgány řádně nevyhodnotily riziko fyzického a psychického násilí, kterému byla žena vystavena, a tím porušily svou pozitivní povinnost zajistit ochranu fyzické integrity a soukromého života podle článků 3 a 8 Úmluvy.

Soud dále upozornil, že domácí soudy při hodnocení případu vycházely z přetrvávajících genderových stereotypů, které vedly k bagatelizaci domácího násilí jako pouhého „rodinného konfliktu“. Tento přístup podle ESLP přispěl k tomu, že pachatel zůstal nepotrestán, a oběť zůstala bez reálné ochrany.

Rozsudek navazuje na předchozí judikaturu soudu, zejména na rozsudky ve věci *Talpis proti Itálii* a *P.P. proti Itálii*, v nichž ESLP opakovaně kritizoval italské orgány za strukturální nedostatky v ochraně žen před domácím násilím a za přetrvávající neochotu trestně stíhat pachatele. Itálie byla již několikrát vyzvána, aby přijala účinnější opatření k prevenci, vyšetřování a trestání domácího násilí, a tento rozsudek znovu potvrzuje, že systémová změna je nezbytná.

ESLP shledal, že vnitrostátní orgány neposkytly dostatečnou ochranu právům stěžovatelky [1]

Stanovisko generální advokátky ve věci *Aucrinde*

Ve věci *Aucrinde* (C-196/24) vydala generální advokátka Soudního dvora Evropské unie Tamara Ćapeta stanovisko, které se zabývá otázkou, zda lze podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1783 ze dne 25. listopadu 2020 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech povolit posmrtný odběr genetického materiálu pro účely určení otcovství.

V projednávaném případě italský soud požádal francouzské orgány o provedení odběru DNA z těla zesnulého muže, který mohl být biologickým otcem dítěte. Francouzský soud žádost odmítl s odkazem na své vnitrostátní předpisy, které takový zásah zakazují bez výslovného souhlasu dotčené osoby z důvodu ochrany veřejného pořádku.

Generální advokátka Ćapeta uvedla, že podle zásady vzájemného uznávání soudních rozhodnutí a spolupráce v civilních věcech členský stát nemůže odmítnout provedení žádosti o důkaz pouze na základě odlišné národní právní úpravy, pokud je tento důkazní prostředek povolen v právu členského státu, který žádost zaslal.

Při hodnocení zásahu do základních práv rozlišila dvě roviny ochrany podle Listiny základních

práv Evropské unie. Čl. 1 Listiny, který zaručuje lidskou důstojnost, chrání i právo na respektování těla po smrti. Toto právo však podle advokátky v tomto případě není absolutní – nelze jej vykládat stejně široce jako právo na lidskou důstojnost samotnou. Na druhé straně čl. 7 Listiny, který zaručuje právo na respektování soukromého a rodinného života, zahrnuje i právo dítěte znát svůj původ.

Podle generální advokátky tedy musí být právo na respektování lidského těla po smrti vyvažováno s právem žijících osob, zejména pak dětí, na poznání vlastní identity a rodinných vazeb. Takové vyvažování je v souladu se zásadami unijního práva i se srovnatelnými přístupy v právních řádech členských států. Generální advokátka závěrem konstatovala, že Listina ani unijní právní předpisy posmrtný odběr DNA nevylučují, pokud je tento postup odůvodněn ochranou jiného základního práva a proveden v přiměřených mezích.

Přezkum zajištění cizinců a zásada nenavracení ve věci *Adrar*

Věc C-313/25 se týká státního příslušníka Alžírska, kterému bylo pravomocně nařízeno správní vyhoštění z Nizozemska do jeho země původu a byl zadržován za účelem provedení tohoto navrácení.

Nizozemský soud požádal Soudní dvůr Evropské unie (SDEU) o výklad tzv. návratové směrnice. [1] Dotaz směřoval na to, zda musí vnitrostátní soudy i bez návrhu dotčené osoby zkoumat, jestli by navrácení nebylo v rozporu se zásadou nenavracení (tzv. *non-refoulement*) nebo s jinými zájmy podle čl. 5 zmíněné směrnice (např. rodinný život, nejlepší zájem dítěte).

Zásada *tzv. non-refoulement* zakotvuje základní princip mezinárodního azylového práva. Představuje pravidlo, podle kterého nikdo nesmí být vrácen do země, kde by mu hrozilo pronásledování, mučení či jiné nelidské zacházení.

SDEU potvrdil, že v kontextu zadržení osoby za účelem navrácení členským státem existuje povinnost vnitrostátních soudů i z vlastní iniciativy ověřit, zda by navrácení nebylo v rozporu se zásadou *non-refoulement* nebo s čl. 5 návratové směrnice, pokud nastaly nové relevantní okolnosti.

Dále soud zdůraznil, že zadržení musí být posouzeno s přihlédnutím k ustanovením Listiny základních práv Evropské unie (zejména k článkům 6 a 7). Pokud by takové ověření vedlo k závěru, že navrácení je v rozporu s těmito zásadami, zadržení by nemělo být prodlouženo a osoba by měla být propuštěna.

Poznámky

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí (tzv. návratová směrnice).

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. (2025, září). Tisková zpráva ESLP č. 214 (2025) [tisková zpráva]. Získáno z: https://www.echr.coe.int/w/judgment-concerning-italy-17.

Soudní dvůr Evropské unie. (2025, září). Tisková zpráva SDEU č. 120/25 [tisková zpráva]. Získáno z: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2025-09/cp250120en.pdf.

Soudní dvůr Evropské unie. (2025, září). Rozsudek ve věci C-313/25 (Adrar). Získáno z: https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=303874&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8639835.

Fotgrafie

[1] ESLP shledal, že vnitrostání orgány neposkytly dostatečnou ochranu právům stěžovatelky. Ilustrační foto (Budova ESLP ve Štrasburku, autor: Aneta Cermanová, pořízeno 18. 12. 2024)

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Luzio Stenzel a Radek Tesař

Digitální proměna financování terorismu v roce 2025

Barbora Švábová

Získávání prostředků pro terorismus se během posledních let výrazně proměnilo. Nové technologie umožňují rozkládat toky peněz do mikroplateb, využívat neformální infrastrukturu a kombinovat anonymní účty s běžně dostupnými platformami. Zpráva Finančního akčního výboru z července letošního roku ukazuje, že vzniká decentralizovaný systém převodů, který je zároveň rychlý, flexibilní a obtížně dohledatelný.

Proměna logiky finančních toků

Zpráva mezivládního orgánu s názvem Finanční akční výbor (FATF) [1] z letošního roku potvrzuje, že digitální prostředí zásadně mění podobu finančních toků napojených na terorismus. Financování, které dříve probíhalo prostřednictvím bankovních převodů, systému hawala [2] či zneužívaných charitativních sítí, se během poslední dekády posunulo ke hybridním modelům. Ty propojují hotovost, neformální převodní sítě a digitální kanály. FATF shrnuje, že teroristé tyto nástroje využívají flexibilně, kombinují je podle dostupnosti a rychle se přizpůsobují regulatorním změnám.

Adaptabilita extremistických sítí kontrastuje s pomalou reakcí dohledových orgánů. Podle údajů z posledního vzájemného hodnocení, které FATF shrnuje ve své červencové zprávě, vykázalo 69 % posuzovaných jurisdikcí zásadní nedostatky při vyšetřování a stíhání financování terorismu. K nejlépe hodnoceným zemím dlouhodobě patří například Spojené království, Kanada a Nizozemsko, zatímco největší nedostatky přetrvávají například u Afghánistánu či Mozambiku.

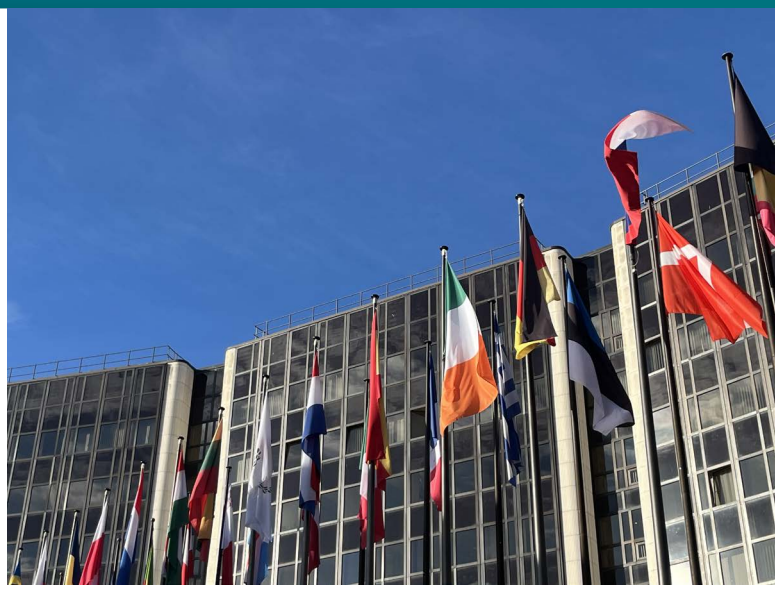

Adaptabilita extremistických sítí kontrastuje s pomalou reakcí dohledových orgánů [1]

Tato nerovnováha umožňuje přesun prostředků do oblastí mimo přímý dohled. Finanční toky se přitom stále častěji štěpí na menší částky, distribuují se napříč více službami a rotují mezi účty bez jasně dohledatelné identity. Výsledkem je fragmentovaný, technicky nenáročný a geograficky rozptýlený systém financování, který zásadně komplikuje detekci i prevenci.

Platformy, sbírky a digitální monetizace

Digitální prostředí poskytuje extremistickým aktérům nové možnosti, jak získávat finanční prostředky bez dohledu tradičních institucí. Využívají především crowdfunding, streamovací platformy a přímé příspěvky v kryptoměnách. Často operují přes služby typu Patreon, BuyMeACoffee či vnitřní měny streamovacích platforem, které umožňují obcházet standardní ověření identity a sledovatelnost. Podle zprávy FATF z října 2023 se objevují čtyři typické vzorce zneužití: přesměrování výtěžku z legálních kampaní, fiktivní sbírky, využití neregulovaných platebních kanálů a šíření výzev v uzavřených online skupinách.

Příkladem této praxe je kampaň Gaza Now, která po říjnových útocích Hamásu v roce 2023 prostřednictvím sociálních sítí Telegram, X

a Instagram šířila propagandu Hamásu a současně vyzývala k zasílání kryptoměnových darů i bankovních převodů. Podle analýzy Chainalysis obdržely napojené kryptopeněženky téměř 4,5 milionu dolarů. Část prostředků byla následně zmrazena díky zásahu izraelských úřadů a společnosti Tether. Spojené státy a Spojené království v březnu 2024 sankcionovaly samotný kanál Gaza Now.

Crowdfunding přitom v těchto případech neplní pouze finanční funkci. Kampaně často kombinují výzvy k poskytování darů s vizuály humanitárních krizí a narativy kolektivního ohrožení. Výsledný efekt propojuje materiální podporu s ideologickou mobilizací. V mnoha případech se navíc digitální sbírky propojují s využíváním kryptoměn, jejichž technické vlastnosti dále komplikují dohled.

Virtuální aktiva a ztráta transparentnosti

Virtuální aktiva, zejména kryptoměny, se stávají důležitým nástrojem pro financování terorismu. Patří sem i tzv. stablecoiny – kryptoměny, jejichž hodnota je navázána na běžná aktiva (například americký dolar) a které se vyznačují nízkým kolísáním hodnoty. Právě tato kombinace technické flexibility a stabilní hodnoty činí stablecoiny atraktivní pro nezákonné transakce.

Toky prostředků bývají často fragmentované, například pomocí tzv. layeringu, tedy přesouvání kryptoměn mezi několika peněženkami a směnárnami, aby se ztížilo sledování jejich původu a cíle. Často se přitom kombinují burzy, nehostované (self-hosted) peněženky a anonymní platební brány. Další běžnou praxí je chain-hopping, tedy převod kryptoměn mezi různými blockchainy [3] za účelem narušení transakční stopy.

Europol uvádí, že mezi lety 2021 a 2023 se počet takto anonymizovaných převodů výrazně zvýšil. Využívány jsou rovněž decentralizované směnárny, které nevyžadují ověření totožnosti, a tzv. mixéry, služby, které kombinují prostředky různých uživatelů a tím narušují sledovatelnost konkrétního převodu. Některé z těchto platforem fungují plně automatizovaně a bez centrální správy, což znemožňuje tradiční dohled.

Ačkoli kryptoměny stále nejsou objemově dominantním zdrojem financování terorismu, jejich technické vlastnosti, globální dostupnost a možnost kombinace s jinými nástroji z nich činí vysoce rizikový nástroj.

Propojení toků a obsahu

Moderní formy financování stále častěji splývají s provozem digitálních platforem. Získané prostředky slouží nejen k financování operací nebo náboru, ale i k produkci a šíření propagandy, zajištění provozu online komunit a technickému zajištění informačních operací.

Podle FATF se výrazně rozšiřuje i využívání hybridních kanálů – například herních platforem, streamovacích služeb nebo tokenizovaných systémů odměn, které působí jako součást běžného internetového provozu a unikají regulatornímu dohledu.

Zároveň zpráva FATF upozorňuje na prolínání s organizovaným zločinem. Extremisté využívají online podvody, falešné e-shopy nebo phishingové kampaně k získávání výnosů. Tyto prostředky mohou následně sloužit nejen k financování operací, ale i k budování paralelních struktur, napojených na ideologická centra.

Regulační reakce

Na rostoucí fragmentaci finančních toků a využívání technologií k obcházení dohledu reagují i státy a nadnárodní instituce. Evropská unie v roce 2025 zřídila nový Úřad pro boj proti praní špinavých peněz (AMLA). Jeho úkolem je sjednotit dohled nad vysoce rizikovými finančními institucemi a koordinovat vymáhání pravidel v oblasti praní špinavých peněz a financování terorismu. AMLA bude mít přímý dohled nad vybranými subjekty, včetně poskytovatelů služeb spojených s virtuálními aktivy.

Současně vstupuje v platnost i nový legislativní balíček EU proti praní špinavých peněz a financování terorismu [4]. Zásadní změnou, kterou nová pravidla přináší, je rozšíření požadavků na identifikaci uživatelů v oblasti virtuálních aktiv a přijetí tzv. Travel Rule, které ukládá poskytovatelům

kryptoslužeb povinnost sdílet údaje o původu a příjemci transakcí. Cílem legislativy je omezit prostor pro anonymní přeshraniční převody a vytvořit rámec schopný reagovat na technologicky flexibilní podobu teroristického financování.

Poznámky

[1] Finanční akční výbor (Financial Action Task Force, FATF) je mezivládní orgán založený v roce 1989 a sídlící v Paříži. Působí jako globální dozorčí orgán v oblasti praní špinavých peněz a financování terorismu. Stanovuje mezinárodní standardy, které mají zabránit těmto činnostem a podpořit legislativní a regulatorní reformy v členských státech. FATF sdružuje 40 členů, přičemž více než 200 zemí a jurisdikcí se zavázalo jeho standardy uplatňovat.

[2] Hawala je neformální systém převodu finančních prostředků bez fyzického převodu měny. Je známá tím, že se opírá spíše o důvěru než o oficiální směnky. Funguje mimo tradiční bankovní systémy a je výhodná zejména pro osoby v regionech s omezeným přístupem k formálním finančním sítím.

[3] Blockchain je digitální databáze sdílená mezi účastníky sítě, v níž jsou informace ukládány do vzájemně propojených bloků. Každý nový blok potvrzuje předchozí záznam, což zabraňuje zpětným úpravám nebo manipulaci s daty. Tato technologie umožňuje bezpečný a transparentní přenos informací bez nutnosti centrálního zprostředkovatele.

[4] Legislativní balíček EU proti praní špinavých peněz a financování terorismu přijatý v letech 2023–2024 tvoří tři klíčové předpisy: Nařízení (EU) 2024/1620, kterým byl zřízen Evropský úřad pro boj proti praní peněz (AMLA); Směrnice (EU) 2024/1640 (tzv. AMLD6), jež stanoví pravidla pro vnitrostátní systémy prevence praní peněz a financování terorismu; a Nařízení (EU) 2023/1113, které rozšiřuje tzv. Travel Rule i na převody kryptografických aktiv.

Zdroje

Comprehensive Update on Terrorist Financing Risks (2025, červenec 8). FATF Report. *The Financial Action Task Force*. Získáno z chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/publications/Comprehensive-Update-on-Terrorist-Financing-Risks-2025.pdf.coredownload.inline.pdf.

Crowdfunding for Terrorism Financing (2023, říjen 31). FATF Report. *The Financial Action Task Force*. Získáno z chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Crowdfunding-Terrorism-Financing.pdf.coredownload.inline.pdf .

Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2023 (2024, listopad 20). *Europol*. Získáno z https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/internet-organised-crime-threat-assessment-iocta-2023.

OFAC and OFSI Sanction Social Media News Outlet Gaza Now for Hamas Fundraising in Wake of October 7 Attacks (2024, březen 24). Chainalysis. Získáno z https://www.chainalysis.com/blog/ofac-ofsi-gaza-now-sanctions/ .

The New EU AML Package (2025, červenec 2). *Deloitte*. Získáno z https://www.deloittelegal.de/dl/en/services/legal/perspectives/eu-aml-paket-wendepunkt-geldwaeschepraevention.html.

Terrorist Financing: Six Crypto-Related Trends to Watch in 2023 (2023, únor 15). *TRM Labs*. Získáno z https://www.trmlabs.com/resources/blog/terrorist-financing-six-crypto-related-trends-to-watch-in-2023.

Fotografie

[1] Adaptabilita extremistických sítí kontrastuje s pomalou reakcí dohledových orgánů. Ilustrační foto (Flags of CoE, autor: Aneta Cermanová, pořízeno 18. 12. 2024).

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Nelly Vondrová

Průlom ve vzdělávání aneb pokračující jednání o nové úmluvě o právu na vzdělání

V letošním roce OSN spustila otevřené konzultace na téma bezplatného vzdělávání, do té se přitom od začátku roku zapojilo více než 8 000 dětí ze 40 zemí, které se podělili o své názory na předškolní a středoškolské vzdělávání. Následně se během září v Ženevě sešli zástupci celkem 92 členských států, aby projednali další konkrétní návrhy potenciální mezinárodní úmluvy o právu na vzdělání.

Podle Dětského fondu OSN (UNICEF) a Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) je v současnosti ve světě téměř 370 milionů dětí předškolního a školního věku, které nedochází do školy z důvodu vysokého školného nebo nedostatku financí na pokrytí skrytých výdajů spojených se školou. Tento problém je jedním z mnoha, na které chce navrhovaná úmluva reagovat. Cílem je zaručit každému dítěti právo na bezplatné vzdělání od předškolního věku až po dokončení středního vzdělání.

(Ne)vynucený výpadek internetového připojení v Afghánistánu

Talibánská vláda během září rozhodla bezdůvodně přerušit internetové připojení v celé zemi. K těmto opatřením údajně přistoupila s cílem potírat neřest a nemravnost v zemi v souladu s přísným výkladem práva šariá. Podle informací OSN ztratilo během výpadku přístup k internetu více než 43 milionů Afghánců. K obnově internetu a telekomunikačních služeb došlo na základě výzvy Asistenční mise OSN v Afghánistánu (UNAMA) až po 48 hodinách.

Úplné přerušení internetového spojení mělo podle zástupce zvláštního zmocněnce OSN pro Afghánistán, Indrika Ratwatte, nejen vážné dopady na humanitární operace a činnost OSN, ale i na tamní zdravotnictví, bankovnictví nebo například letectví. Internetový výpadek zároveň vyvolal obavy z prohlubující se izolace země a z možnosti dalšího zhoršení postavení žen a dívek, jejichž práva byla od návratu Tálibánu k moci v roce 2021 výrazně omezena.

Stav ovzduší se globálně zhoršuje

Více než 4,5 milionu lidí na světě každý rok předčasně umírá kvůli znečištěnému ovzduší. Jedním z hlavních zdrojů znečištění jsou mikroskopické částice kouře z lesních požárů, které se mohou volně šířit mezi státy i na jiné kontinenty. I když se podle vědeckého pracovníka Světové meteorologické organizace (WMO) Lorenza Labradora situace ve světě zhoršuje, v některých oblastech se naopak daří meziroční emise snížit.

Jedná se zejména o oblasti východní Číny a části Evropy. Konkrétně v Šanghaji se podařilo zlepšit kvalitu ovzduší otevřením více parků a výsadbou stromů. Zlepšení kvality ovzduší si mimo jiné klade za cíl také Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahující hranice států, k níž se připojilo celkem 51 evropských a severoamerických států.

Zdroje

Taliban internet blackout leaves Afghans in limbo while needs surge (2025, září 30). United Nations. Získáno z https://news.un.org/en/story/2025/09/1166002.

Jordan D., Maroof H.,Davies C. (2025, říjen 1). Afghans rejoice as internet returns after Taliban blackout. BBC. Získáno z https://www.bbc.com/news/articles/c0jq2q5jnw3o.

Air pollution is on the rise – but not everywhere, says UN weather agency (2025, září 5). United Nations. Získáno z https://news.un.org/en/story/2025/09/1165779

Ritchie H. a Rosado P. (2025, březen 31). Air pollution kills millions every year — where does it come from?. Our World in data. Získáno z https://ourworldindata.org/air-pollution-sources.

Guinto J., Ng K., Koh E., Simonette V. (2025, říjen 1). At least 69 killed in huge Philippines quake as officials declare 'state of calamity'. BBC. Získáno z https://www.bbc.com/news/live/c4gq591q939t.

Mishra V. (2025, říjen 2). Philippines earthquake: UN pledges support as Cebu death toll rises to 72. United Nations. Získáno z https://news.un.org/en/story/2025/10/1166020.

Saykova N. (2025, září 5). Momentum Grows for New Treaty on Right to Education. Countries, Experts, Children Engage on Free Pre-Primary, Secondary Education. Human Rights Watch. Získáno z https://www.hrw.org/news/2025/09/05/momentum-grows-for-new-treaty-on-right-to-education.

Saykova N. (2025, říjen 6). Children Lead the Push for Free Education Through a New Treaty. Human Rights Watch. https://www.hrw.org/news/2025/10/06/children-lead-the-push-for-free-education-through-a-new-treaty.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Jiří Novák

Nejvyšší soud: odpovědnost státu za smrt v policejní cele

Gabriela Tomečková

Nejvyšší soud (NS) dne 9. října 2025 vyhlásil rozsudek, kterým zrušil rozhodnutí Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2 v případu žaloby L. P., která se domáhá náhrady újmy za smrt svého partnera P. K. v policejní cele. NS případ vrátil k dalšímu řízení jelikož je stát vázán povinností chránit život osob zbavených svobody.

V tomto případě P. K. spáchal sebevraždu v lednu 2016 ve své cele pomocí tkaničky na kapuci mikiny, kterou mu policie neodebrala. Při interním i soudním šetření byla zjištěna čtyř provinění ze strany policie. Za prvé nebyl stanoven vedoucí eskorty, stejně tak ani odpovědná osoba za strážení cely. Dále bylo shledáno, že obžalovaný byl umístěn do špatné cely a nebyla mu odebrána mikina. Dle soudního znalce by bylo ovšem možné vyrobit škrtidlo z jakékoliv jiné věci. Cela tedy nebyla hlavní problémem. Nižší soudy žalobu L. P. zamítly především proto, že nebyla prokázána příčinná souvislost, jak vyplývalo ze znaleckého posudku.

NS však přikročil k jinému právnímu výkladu: pokud stát poruší ochrannou normu určenou k ochraně života, nastává tzv. *předpoklad příčinné souvislosti*. Je na státu, aby bez pochybností prokázal, že by úmrtí nastalo i při zachování právního režimu. NS označil závěry znalce jako příliš obecné a hypotetické: aby bylo možné odpovědnost vyloučit, musel by stát prokázat, že existoval určitý konkrétní alternativní způsob sebevraždy v daných podmínkách, který by nezávisle vedl k úmrtí.

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí Městského soudu v Praze, ve kterém rozhodoval o případu sebevraždy [1]

Argumentace NS

NS se při své argumentaci opřel také o judikaturu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Osman proti Spojenému království. Podle ní stát má zvláštní povinnost přijmout rozumná preventivní opatření, aby ochránil život osob zbavených svobody, které jsou obzvláště zranitelné. Musí být prokázáno, že (1) státní orgány věděly nebo měly vědět o existenci skutečného a bezprostředního rizika pro život dané osoby, a (2) neučinily opatření, která by bylo možné rozumně požadovat, aby tomuto riziku zabránily. Pokud tyto povinnosti nejsou naplněny, nelze správně připustit, že by stát mohl uniknout odpovědnosti poukazem na

hypotetickou situaci, kdy by se oběť mohla uškrtit na něčem jiném.

Rozsudek NS tedy přináší posílení pozice poškozeného: v případech, kdy došlo k porušení ochranné normy státem, nebude stačit obecná možnost sebevraždy jiným způsobem – pro stát platí vyšší důkazní břemeno. V kauze bude muset Obvodní soud pro Prahu 2 znovu prověřit, zda k úmrtí P. K. došlo v důsledku chyby policie, a to podrobněji než dříve.

Zdroje

Rozsudek sp. zn. 30 Cdo 3495/2024. Dostupné zde: https://www.nsoud.cz/fileadmin/user_upload/Uredni_deska/UD_-_civilni/Vyhlas._zneni_rozsudku_30_Cdo_3495_2024.pdf.

Nejvyšší soud vrací k novému projednání případ sebevraždy v policejní cele, NSS, 9.10.2025, Dostupné z: https://www.nsoud.cz/pro-verejnost-a-media/tiskove-zpravy/detail/nejvyssi-soud-vraci-k-novemu-projednani-pripad-sebevrazdy-v-policejni-cele.

Fotografie

[1] Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí Městského soudu v Praze, ve kterém rozhodoval o případu sebevraždy. Budova Nejvyššího soudu(2), autor Jakub Dubják. Upraveno: oříznutí.

(Ne)přerušení výkonu trestu a právo na péči o dítě

Jakub Dubják

Ústavní soud se ve svém čerstvém nálezu mohl vyjádřit k ústavně konformnímu výkladu ustanovení § 325 odst. 2 trestního řádu. Na případu stěžovatelky, odsouzené matky novorozeněte, se jak civilní, tak trestní soudy podíleli na porušení jejích základních práv. Jaké meze nelze dle ÚS překročit při aplikaci ustanovení § 325 odst. 2 trestního řádu a koho vedle matky může případné chybování zasáhnout?

Na Ústavní soud (ÚS) se obrátila stěžovatelka, která neúspěšně žádala o přerušení výkonu trestu odnětí svobody. Učinila tak, jelikož se jí narodila dcera. Obecné soudy jí však nevyhověly, přičemž nosným důvodem zde bylo, že o ni nepečuje. Dcera bývala toho času v pěstounské péči, nicméně důvodem pro její svěření do pěstounské péče byla stěžovatelčina vazba a pozdější výkon jejího trestu. ÚS nakonec svým nálezem [1] jednak stěžovatelce vyhověl a zároveň tak osvětlil výklad ustanovení § 325 odst. 2 trestního řádu.

Přerušení výkonu trestu v případě těhotenství a péče o dítě

TUstanovení § 325 odst. 2 stanovuje, že k přerušení výkonu trestu odnětí svobody dochází na základě rozhodnutí soudu „*na těhotné ženě po dokončení 12. týdne těhotenství a matce pečující o dítě do jednoho roku věku, která byla odsouzena za jiný trestný čin než za zvlášť závažný zločin, a to na dobu jednoho roku po porodu*“. Obecně se tak nabízí dva možné scénáře: I) odsouzená porodí před nastoupením výkonu trestu odnětí svobody a II) Odsouzená porodí (či dokončí 12. týden těhotenství) po nastoupení výkonu trestu odnětí svobody.

Jako první příklad lze uvést výše zmíněný a níže rozebraný nález ÚS. Jako druhý příklad lze uvést zprávu o šetření veřejného ochránce práv (VOP) ve věci 1310/2020/VOP/JM. Zde se jednalo o odsouzenou, která nastoupila výkon trestu těhotná.

Budova Ústavního soudu [1]

Na interním oddělení věznice nakonec spontánně potratila. VOP shledal, že daná věznice pochybila tím, že „*nepostupovala tak, aby se soud o těhotenství stěžovatelky dozvěděl bezodkladně*“, což mohlo „*představovat i zásah do práva* [...] *na rodinný život*“. Kdyby tak učinila, pak by byl soud povinen ihned rozhodnout o přerušení výkonu trestu.

Jádro věci a stěžejní argumenty

Stěžovatelka během vazby (září 2024) porodila dceru. Požádala o to, aby o ni mohla během vazby pečovat a mít ji u sebe. Nebylo jí vyhověno a soud následovně rozhodl o svěření novorozené holčičky do pěstounské péče s odůvodněním, že o ni nemohla pečovat ani stěžovatelka ve vazbě a ani nikdo z její rodiny.[2] V únoru 2025 pak

došlo k odsouzení stěžovatelky a byl jí uložen trest odnětí svobody 22 měsíců.

V dubnu 2025 si stěžovatelka podala žádost o přerušení trestu podle § 325 odst. 2 trestního řádu. Tu odůvodnila tím, že dceři nebyl ještě ani rok, přičemž nesouhlasila s pěstounskou péči a dožadovala se toho, aby dcera byla s ní. Žádost stěžovatelky však příslušný okresní soud [3] zamítl a ani stížnosti směřované ke krajskému soudu [4] nakonec nebylo vyhověno. Proti jejich usnesením pak stěžovatelka podala ústavní stížnost.

Okresní soud žádost zamítl s odůvodněním, že „*stěžovatelka není matkou pečující o dítě do jednoho roku věku dítěte ve smyslu § 325 odst. 2 trestního řádu*“, přičemž poukázal na to, že byla uživatelkou drog a měla i starší dceru v pěstounské péči její babičky, o kterou rovněž nepečovala. K tomu ještě poukázal na to, že pěstounská péče dceři měla prospívat.

Krajský soud pak své zamítavé usnesení odůvodnil tím, že prostřednictvím novelizace § 325 odst. 2 trestního řádu došlo ke změně – „*Dříve bylo povinností soudu u matky pečující dítěte mladšího jednoho roku přerušit výkon trestu odnětí svobody*“.[5] Dle krajského soudu neměl být soud povinen přerušit výkon trestu v případě každé matky, ale pouze v případě takové, která o své dítě pečuje. K tomu zdůraznil, že ani v případě přerušení výkonu trestu by stěžovatelka o dceru bezprostředně pečovat nemohla. Uzavřel, že stěžovatelka fakticky o dceru nepečovala, a proto nebyly naplněny zákonné podmínky.

Stěžovatelčin klíčový argument spočíval ve vzájemném rozporu mezi civilními a trestními rozhodnutí v celé věci. Civilní soudy nejprve umístily její dceru do pěstounské péče vzhledem k její vazbě. Trestní soudy pak zamítly její žádost o přerušení s odkazem na to, že dceru nemá v péči. Nejvíce poškozenou tak měla být sama dcera, jelikož jí dle stěžovatelky tímto postupem soudy upírali její právo na matku.

Odůvodnění ÚS

ÚS předně zohlednil, že splnění podmínek v rámci vykonávacího trestního řízení, kam přerušení výkonu trestu podle § 325 odst. 2 trestního řádu spadá, mají posuzovat především obecné soudy.

Krajský soud uzavřel, že matka o dceru nepečovala [2]

Zdůraznil však, že i v těchto otázkách je nezbytné naplňovat garance práva odsouzeného na soudní ochranu ve světle jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (Listina). Vedle toho zde poukázal na právo stěžovatelky na ochranu jejího soukromého a rodinného života dle čl. 10 odst. 2 Listiny a práva na péči o dítě a jeho výchovu dle čl. 32 odst. 4 Listiny.

K samotnému institutu přerušení výkonu trestu v případě pečující matky ÚS shledal, že se jedná o „*do jisté míry vážení veřejného zájmu na ochraně společnosti a práva na soukromý a rodinný život (resp. nejlepšího zájmu dítěte) samotným zákonodárcem*“. Tento zákonodárcem přijatý konkretizovaný mechanismus tak má dle ÚS zajistit možnost přerušit trest odnětí svobody „*za účelem ochrany práva na*

rodinný život, které má v zákonem stanovených situacích převážit".

ÚS uzavřel, že pokud soud rozhoduje podle § 325 odst. 2 trestního řádu o přerušení výkonu trestu a jsou splněny zákonné podmínky, přičemž se jedná o odsouzenou za jiný než zvlášť závažný zločin, pak je přerušení výkonu trestu obligatorním. K otázce, zdali lze odsouzenou považovat za pečující o dítě v případě, že je to svěřeno do pěstounské péče, ÚS zdůraznil, že zde obecně platí, že „*po odpadnutí překážky, která brání rodičům v osobní péči, může rodič požadovat dítě zpět do své péče a soud mu vyhoví, pokud je to v souladu se zájmy dítěte*". Překážkou zde bylo právě omezení osobní svobody (trest).

K tvrzenému vzájemnému protiřečení si rozhodnutí civilních a trestních soudů ÚS shrnul, že ryze na základě odkazu na rozhodnutí o svěření dítěte do pěstounské péče nemohou obecné soudy zamítat žádosti o přerušení výkonu trestu. Takový stav nelze považovat za výsledek ústavně konformního výkladu ustanovení § 325 odst. 2 trestního řádu. ÚS v tomto směru obecným soudům vytkl, že řádně neodůvodnily, proč přistoupily k rozšíření zákonných podmínek. K tomu poukázal na vhodnost principu in favorem libertatis neboli ve prospěch svobody.

Pozornosti ÚS neunikl ani rozdílný smysl trestního řízení oproti tomu opatrovnickému. V dané věci trestní soudy dle ÚS „*v podstatě nahrazovaly rozhodování opatrovnických soudů*". Např. v případě řízení ve věcech péče soudu o nezletilé by však účastníkem řízení bylo zejména samotné dítě (případně zastoupené orgánem sociálně-právní ochrany dětí), které by také bylo ve středu zájmu. Trestní řízení nicméně směřuje ke zcela jiným cílům, přičemž nedisponuje vhodnými nástroji pro „nahrazování" role soudů v rámci opatrovnického řízení.

Trestní soudy by tak dle ÚS neměly svá rozhodnutí o přerušení výkonu trestu zakládat pouze na svých pochybách ohledně rodičovských schopností odsouzených. ÚS ještě zdůraznil, že oddělení dětí od rodičů je třeba chápat coby krajní možnost, přičemž v dané věci obecné soudy svým postupem fakticky zabránily stěžovatelce v získání dcery zpět do své péče, čímž porušily její právo na rodinný život.

Poznámky

[1] Nález Ústavního soudu ze dne 13. října 2025, sp. zn. I. ÚS 2405/25.

[2] ÚS následovně z daného vyžádaného rozhodnutí zjistil, že vazba stěžovatelky byla hlavním důvodem pro svěření její dcery do pěstounské péče.

[3] Okresní soud v Havlíčkově Brodě.

[4] Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích.

[5] Důvodová zpráva k z. č. 165/2020 Sb., kterým byl trestní řád novelizován, pak k tomuto uvádí, že „[c]*ílem předloženého návrhu zákona je vyloučit, aby u žen, které byly odsouzeny za zvlášť závažný zločin, byl automaticky odkládán z důvodu těhotenství nebo péče o dítě do jednoho roku jeho věku výkon trestu odnětí svobody*".

Zdroje

Nález Ústavního soudu ze dne 13. října 2025, sp. zn. I. ÚS 2405/25. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezy/2025/1-2405-25_AN.pdf.

Sněmovní tisk 657/0. Novela z. – trestní řád – RJ. Návrh zákona včetně důvodové zprávy: Zákon ze dne ... 2020, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupné z: https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=166325.

Zpráva o šetření veřejného ochránce práv ve věci postupu věznice po zjištění těhotenství u odsouzené a návštěv rodiny ve věznici ze dne 7. července 2020, sp. zn. 1310/2020/VOP/JM, č. j. KVOP-25301/2020. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/1310-2020-JM-Z18_final.pdf.

Fotografie

[1] Budova Ústavního soudu. Ústavní soud focený večer, autor: Jakub Dubják. Upraveno: oříznutí.

[2] Krajský soud uzavřel, že matka o dceru nepečovala. Budova krajského osudu v Hradci Králové focená z levé strany, autor: Jan Bouzek.

Aktuality české sekce

Aneta Cermanová

Ústavní soud přivítá nové tváře - Michala Bartoně a Martina Smolka

Senátní výbor pro lidská práva podpořil nominaci právníků Michala Bartoně a Martina Smolka na ústavní soudce. Ve funkci tak střídají Jaromíra Jirsu, kterému skončil desetiletý mandát v říjnu a Josefa Fialu, který skončí v prosinci. Michal Bartoň přichází z akademického prostředí, dosud působil jako vedoucí katedry ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Martin Smolek přináší zkušenosti ze Soudního dvora EU, kde zastával funkci vládního zmocněnce.

Michal Bartoň se před Senátem vyjádřil k otázce digitálních práv a ochrany soukromí. Kriticky se postavil k návrhu Evropské komise známému jako chat control, který by umožňoval plošné sledování elektronické komunikace s cílem potírat sexuální zneužívání dětí. Podle něj by takové opatření bylo v rozporu s ústavními zárukami soukromí a připomínalo by návrat k praxi otevírání dopisů nebo odposlouchávání telefonních hovorů.

Martin Smolek ve svém vystoupení směřovanému k senátorům zdůraznil význam ochrany svobody projevu a zároveň potřebu vyvažovat ji s bezpečnostními zájmy státu. Upozornil, že dezinformace a lži ve veřejném prostoru mohou představovat bezpečnostní hrozbu, přesto je nutné pečlivě rozlišovat mezi názorem a skutkovým tvrzením, které lze sankcionovat. Připomněl, že podobný přístup zaujal Ústavní soud i v březnu, kdy zrušil peněžitý trest uložený za nepravdivé tvrzení o údajném českém jaderném útoku.

Smolek rovněž uvedl, že při rušení právních předpisů by Ústavní soud neměl zákonodárci radit, jak má novou právní úpravu formulovat, aby si zachoval nezávislost pro případný budoucí přezkum. Zdůraznil, že jeho hlavním posláním je ochrana ústavně zaručených práv, ale také stabilita právního systému. Ústavnímu soudu chce nabídnout své zkušenosti ze státní správy i správního soudnictví, které podle něj mohou přispět k efektivnějšímu rozhodování a k lepšímu pochopení fungování veřejné moci. Oba se shodují, že Ústavní soud by měl rozhodovat konzistentně, spravedlivě a s ohledem na dlouhodobou stabilitu právního systému.

Budova Ústavního soudu [1]

Vládní zmocněnkyně pro lidská práva v úřadu končí

Klára Šimáčková Laurenčíková se po říjnových volbách rozhodla nepokračovat ve funkci vládní zmocněnkyně pro lidská práva. Svůj odchod odůvodnila nesouladem v přístupu nově vznikající vládní koalice a ochranou lidských práv, zejména pokud jde o nejzranitelnější skupiny obyvatel. Do funkce nastoupila v roce 2022 po Heleně Válkové (ANO), kterou vláda Petra Fialy odvolala. Během svého působení se zaměřovala především na podporu práv dětí, prosazování inkluzivního vzdělávání a od února 2023 také na otázky adaptace a integrace ukrajinských uprchlíků.

Česko zakázalo vstup do země s ruským diplomatickým pasem

Vláda Petra Fialy v září schválila návrh ministra zahraničních věcí Jana Lipavského, podle něhož nově nebudou moci držitelé ruských diplomatických a služebních pasů vstoupit na území České republiky. Dodržování tohoto opatření zajistí kontroly na šesti českých mezinárodních letištích, která tvoří vnější hranici Schengenského prostoru.

Podle ministra Lipavského jde o dlouhodobou snahu nastavit reciprocitu v diplomatických vztazích s Ruskem. Zatímco čeští diplomaté musí při cestách do Moskvy žádat o vízum, ruští diplomaté dosud mohli využívat volného pohybu v rámci schengenského prostoru. Opatření zároveň navazuje na předchozí kroky vlády směřující k omezení vlivu Ruské federace po její agresi vůči Ukrajině. Zákaz vstupu se vztahuje na všechny držitele ruských diplomatických a služebních pasů, s výjimkou diplomatů akreditovaných v České republice nebo těch, kteří přes naše území pouze tranzitují do země svého působení či na jednání mezinárodních organizací.

Ombudsman a dětský ombudsman sbírají témata, která se zatím nedaří řešit

Do 15. prosince probíhá sběr systémových témat, která jsou spojena s lidskými právy, činností úřadů, nebo také například přímo s právem na rovné zacházení či právy dětí. Iniciativa míří na problematiku, která například byla dosud opomíjena nebo se v oblasti dlouhodobě nedařilo prosadit změnu, přestože tíží velkou skupinu lidí anebo zranitelnou skupinu lidí.

Kancelář veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí chce získané informace využít k lepšímu zacílení a zefektivnění své práce. V rámci zahraniční praxe národních lidskoprávních institucí se takovýto postup mnohdy označuje jako tzv. veřejná konzultace (public consultation). O svá témata se může veřejnost podělit prostřednictvím formuláře [1], který je volně dostupný na webových stránkách ombudsmana. Tuto možnost mají jak jednotlivci, tak organizace a zapojit se může kdokoliv.[2]

Poznámky

[1] Jednotlivé otázky jsou přeloženy do českého znakového jazyka.

[2] Informační leták je dostupný zde: https://www.ochrance.cz/aktualne/vidite_problem_ktery_by_nemel_zustat_bez_povsimnuti_podelte_se_s_nami_o_temata_ktera_podle_vas_potrebuji_pozornost_ombudsmana_ci_detskeho_ombudsmana/hledame-temata-letak-qr.pdf.

Zdroje

Držitelé ruských diplomatických pasů budou mít zákaz vstupu do ČR. (2025, září, 30). ceske-noviny.cz. Získáno z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2727528 .

Mají opačný přístup k ochraně zranitelných.‘ Vládní zmocněnkyně pro lidská práva končí s Fialou. (2025, říjen, 10). irozhlas.cz. Získáno z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/maji-opacny-pristup-k-ochrane-zranitelnych-vladni-zmocnenkyne-pro-lidska-prava_2510102043_job .

Paseková, E. (2025, září, 30). Konec zneužívání diplomatického krytí. Česko zavírá dveře ruským pasům. ceska-justice.cz. Získáno z: https://www.ceska-justice.cz/2025/09/konec-zneuzivani-diplomatickeho-kryti-rusko/.

Prezident Pavel navrhl do Ústavního soudu Bartoně a Smolka. (2025, srpen, 26). ct24.ceskatelevize.cz. Získáno z: https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/prezident-pavel-navrhl-do-ustavniho-soudu-bartone-a-smolka-364402.

Senátní výbor podpořil nominaci Bartoně a Smolka na ústavní soudce. (2025, září, 23). ceske-noviny.cz. Získáno z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/senatni-vybor-podporil-nominaci-bartone-a-smolka-na-ustavni-soudce/2713021.

Veřejný ochránce práv. (2025, listopad, 4). Vidíte problém, který by neměl zůstat bez povšimnutí? Podělte se s námi o témata, která podle vás potřebují pozornost ombudsmana či dětského ombudsmana. Získáno z: https://www.ochrance.cz/aktualne/vidite_problem_ktery_by_nemel_zustat_bez_povsimnuti_podelte_se_s_nami_o_temata_ktera_podle_vas_potrebuji_pozornost_ombudsmana_ci_detskeho_ombudsmana/.

Fotografie

[1] Budova Ústavního soudu, autor: Jakub Dubják. Upraveno: oříznutí.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Šámal, P. Judikatura Ústavního soudu k dobrým mravům. právny obzor 5/2025.

Krištofík, A. Využitie podporných systémov založených na umelej inteligencii v justícii ako porušenie práva na spravodlivý proces. právny obzor 5/2025.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

Denka, J. Dismissals of the Court Presidents in the Visegrad Group Countries in the Light of Article 6(1) of the European Convention on Human Rights. Časopis pro právní vědu a praxi 3/2025.

Jimramovský, P. Úprava environmentálních inspekcí v právu Evropské unie a její budoucí vyhlídky. Časopis pro právní vědu a praxi 3/2025.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Brunclík, M. More than Informal Institutions? A Typology-Based Analysis of Constitutional Conventions. Czech Journal of Political Science 3/2025.

Gniazdowski, M. Panslavizmus Svetozára Hurbana Vajanského a jeho vzťah k Poliakom a poľskej otázke. Studia Politica Slovaca 1/2025.

Madej, M. Women´s Protests in Poland in 2015-2021 in the Context of Charles Tillyy´s Approach to Social Movements. Czech Journal of Political Science 3/2025.

Matúš, Ž. Témy, mobilizácia a vývoj zastúpenia politických skupín v Európskom parlamente. Komparácia vybraných aspektov volieb do Európskeho parlamentu v rokoch 2019 a 2024. Studia Politica Slovaca 1/2025.

Szabolcs, H. Polarized trust and democratic decline. Rethinking resilience in the V4 countries. Acta Politologica 2/2025.

Ilustrační fotografie [1]

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Právní literatura (2), autor Jakub Dubják, 6. 8. 2025, upraveno: oříznuto.

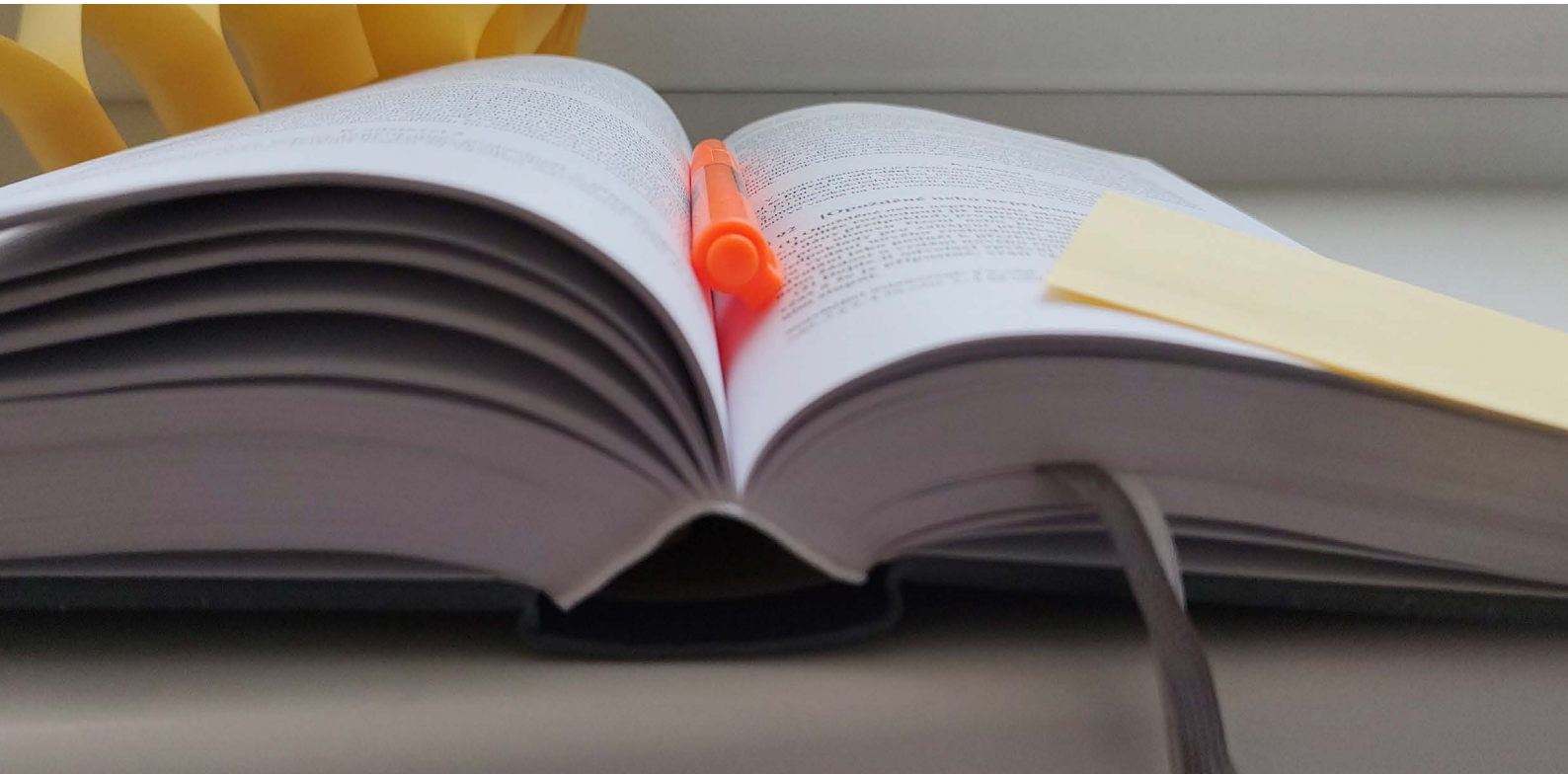

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Klára Popelková

Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Stážisté:

Šimon Komár: Šimon je studentem Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Během studia ho zaujalo zejména mezinárodní právo veřejné a témata s lidskoprávní problematikou, těmto odvětvím práva by se proto rád věnoval i v budoucnu. Absolvoval stáž na civilním úseku Krajského soudu v Brně. Volný čas tráví rád s přáteli a rodinou. Má rád outdoorové sporty, hory, přírodu a hudbu.

Barbora Bulánková: Barbora je studentkou oboru Právo a právní věda na Právnické fakultě Masarykovy univerzity a zároveň studuje i Klasickou archeologii a klasický řecký jazyk a literaturu ve studiu sdružených oborů na Filozofické fakultě MUNI. Zájem má především o lidská práva a právo trestní. Ve volném čase se věnuje svému kocourovi a krevetkám, které nechová na jídlo. Bez dobré hudby a šálku kávy nedá ani ránu.

Tereza Hladíková: Tereza je studentkou Bezpečnostních a strategických studií a Politologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Nejvíc se ve svém oboru zajímá o lidská práva v regionech Afriky, Blízkého východu a Balkánu. Ve svém volném čase dobrovolničí pro humanitární organizaci Koridor UA, cestuje nebo sportuje.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako parlamentní asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám týkajícím se výborů pro zahraniční vměšování a dezinformace a pro kulturu a vzdělávání.

Eliška Andrš, BA, MPhil

Eliška vystudovala právo na University of Cambridge a University of Oxford, přičemž na druhé jmenované se zabývala především právem na ochranu osobních údajů. Následně získala zkušenosti v oblasti GDPR a ochrany lidských práv a v současné době pracuje na právním komentáři ohledně EU AI Act pro Institute for Law and AI.

Stážisté:

Bc. Caroline Bindačová: Caroline je absolventkou oboru Evropská studia na Masarykově univerzitě a zároveň v Brně studuje také Právo a právní vědu. Dále je studentkou magisterského oboru Migrační studia v Barceloně. Zaměřuje se hlavně na nucenou migraci a na lidská práva migrantů.

Nga Thi Nguyen: Hani studuje obor Právo a právní věda na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Vedle studia spoluorganizuje soutěž pod názvem Olympiáda lidských práv a

dobrovolničí v Asociaci debatních klubů. Z lidských práv ji nejvíce zajímají svoboda projevu a práva dětí.

Martin Plášek: Martin je studentem druhého ročníku Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Zajímá ho především otázka svobody projevu, které se věnoval také v rámci své stáže na Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky. Ve volném čase si rád pročistí hlavu sportem, zajímavou knihou nebo šálkem dobré kávy.

LL.B Alexandra Eštoková: Alexandra je absolventkou bakalářského programu evropského práva na Maastricht University. Absolvovala stáž v Transparency International Slovensko a momentálně pracuje jako paralegal v advokátní kanceláři. Zajímá se o globální spravedlnost, rodovou rovnost a práva menšin.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Luzio Stenzel

Michaela vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva a problematiku aplikace mezinárodního práva v kyberprostoru. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Mgr. Radek Tesař

Radek vystudoval Právnickou fakultu Masarykovy univerzity. Záhy po dokončení studia nastoupil jako stážista na Ústavní soud do týmu profesora Wintra. V současnosti již jako asistent působí v týmu místopředsedkyně Ústavního soudu profesorky Ronovské. Zajímavé se o problematiku civilního práva procesního, a to zejména o insolvenční právo. Téměř tři roky pracoval v kanceláři insolvenčních správců, odkud se přesunul na praxi na insolvenční úsek ke Krajskému soudu v Brně.

Stážisté:

Anna Kateřina Ondráčková: Anna studuje čtvrtým rokem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Při studiu absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí a pražském obvodním soudě. Pracuje v advokátní kanceláři zaměřené na finanční regulaci.

Nelly Vondrová: Nelly je studentkou prvního ročníku magisterského oboru Economic Law na Sciences Po. Zaměřuje se na obchodní, lidská a environmentální právo a jejich propojení v oblasti spravedlnosti s politikou a globálními výzvami.

Mgr. Barbora Švábová: Barbora tento rok dokončila magisterský program Bezpečnostní studia na Univerzitě Karlově. Do budoucna by se nejraději zaměřila na problematiku radikalizace, násilného extremismu a P/CVE politik.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního sou-

BLOG NA WEBU CENTRA

Věděli jste, že na Blogu Centra jsou další krátké články o lidskoprávních tématech? Podívejte se zde.

Více na **www.centrumlidskaprava.cz**

du. současně působí jako právní poradce v Bílém kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Bc. Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s navazujícím oborem Veřejná správa na Masarykově univerzitě v Brně. Úspěšně zde již absolvoval obor Mezinárodněprávní obchodní studia. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Aneta Cermanová: Aneta studuje obor Právo a právní věda na Masarykově univerzitě. Zajímá se o lidská práva a ústavní právo. Současně pracuje v politickém marketingu a pomáhá na katedře právní teorie. Volný čas věnuje sportu a cestám do světa.

Gabriela Tomečková: Gabriela studuje Právnickou fakulty Masarykovy univerzity. Právě dochází na stáž na Ústavní soud pod prof. Wintrem. Ve svém volném čase píše o společenských problémech, běhá a chodí do hor. Vede tábory pro vysokoškoláky.

Filip Valoušek: Filip studuje právo na Masarykově univerzitě. Zajímá se především o právní teorii a sociologii. Působí jako pomocná vědecká síla na katedře právní teorie a jako praktikant v advokacii. Ve volném čase rád sportuje.

Centrum pro lidská práva a demokracii

Bulletin **vydává** Centrum pro lidská práva a demokracii
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | **web** www.centrumlidskaprava.cz
Redakční rada Nikola Burdová, Eliška Andrš, Tomáš Opat, Michaela Stenzelová, Jiří Novák, Pavel Doubek, **Koordinátor sekce téma** Pavel Doubek, **Kontakt na editora** info@centrumlidskaprava.cz, **Sazba** Jakub Dubják | **ISSN** 1804-2392.